

ROZPORZĄDZENIE

RADY MINISTRÓW

z dnia ..... 2018 r.

w sprawie sporządzania audytów krajobrazowych

Na podstawie art. 38a ust. 6 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1073 i 1566 oraz z 2018 r. poz. 1496 i 1544), zarządza się, co następuje:

§ 1. Rozporządzenie określa:

- 1) stosowaną przy sporządzaniu audytów krajobrazowych klasyfikację krajobrazów, opracowaną w oparciu w szczególności o takie kryteria jak charakter dominujących w krajobrazie czynników, rzeźba terenu i pokrycie terenu;
- 2) sposób oceny zidentyfikowanych krajobrazów;
- 3) sposób wskazywania krajobrazów priorytetowych;
- 4) sposób uwzględnienia w audycie krajobrazowym obiektów, w tym krajobrazów, wpisanych na listę Światowego Dziedzictwa UNESCO, obszarów Sieci Rezerwatów Biosfery UNESCO (MaB), form ochrony przyrody wskazanych w art. 6 ust. 1 pkt 1-9 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2018 r. poz. 1614), obiektów wskazanych w art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2017 r. poz. 2187 oraz z 2018 r. poz. 10 i 1669);
- 5) szczegółowy zakres i metodologię audytu krajobrazowego.

§ 2. 1. Audyt krajobrazowy obejmuje następujące po sobie etapy:

- 1) identyfikację krajobrazów, której dokonuje się zgodnie z wytycznymi określonymi w załączniku nr 1 do rozporządzenia oraz klasyfikację krajobrazów określoną w załączniku nr 2 do rozporządzenia;
- 2) charakterystykę zidentyfikowanych krajobrazów, której dokonuje się zgodnie z metodyką określoną w załączniku nr 3 do rozporządzenia;
- 3) ocenę zidentyfikowanych krajobrazów, dokonuje się zgodnie ze sposobem określonym w załączniku nr 4;

- 4) wskazanie krajobrazów priorytetowych, które dokonuje się zgodnie ze sposobem określonym w załączniku nr 5;
- 5) wskazanie zagrożeń dla możliwości zachowania wartości krajobrazów priorytetowych oraz wartości krajobrazów w obrębie obszarów lub obiektów, o których mowa w art. 38a ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, zwanej dalej „ustawą”, które określa załącznik nr 6 do rozporządzenia;
- 6) sformułowanie rekomendacji i wniosków dotyczących kształtowania i ochrony krajobrazów priorytetowych oraz krajobrazów w obrębie obszarów lub obiektów, o których mowa w art. 38a ust. 3 pkt 2 ustawy, których dokonuje się zgodnie z wytycznymi określonymi w załączniku nr 7 do rozporządzenia;
- 7) określenie lokalnych form architektonicznych zabudowy dla krajobrazów priorytetowych, które dokonuje się zgodnie z wytycznymi określonymi w załączniku nr 8 do rozporządzenia.

2. Sporządzenie drugiego i następnego audytu krajobrazowego rozpoczyna się od charakterystyki zidentyfikowanych krajobrazów w poprzedzającym audycie, która jest podstawą do weryfikacji przebiegu granic tych krajobrazów i zmiany ich klasyfikacji typologicznej.

§ 3. Uwzględnienie obiektów, o których mowa w § 1 pkt 4, następuje:

- 1) w charakterystyce zidentyfikowanych krajobrazów, o której mowa w § 2 ust. 1 pkt 2;
- 2) w ocenie zidentyfikowanych krajobrazów, o której mowa w § 2 ust. 1 pkt 3;
- 3) przez zawarcie w wykazie, o którym mowa w § 4 ust. 1 pkt 1 lit. f.

§ 4. 1. Audyt krajobrazowy składa się z:

- 1) części opisowej i tabelarycznej zawierającej:
  - a) informacje ogólne o położeniu obszaru województwa, dla którego audyt krajobrazowy jest sporządzany,
  - b) zestawienie zidentyfikowanych krajobrazów oraz ich klasyfikację,
  - c) charakterystykę zidentyfikowanych krajobrazów,
  - d) ocenę zidentyfikowanych krajobrazów,
  - e) wykaz krajobrazów priorytetowych,
  - f) wykaz obszarów lub obiektów, o których mowa w art. 38a ust. 3 pkt 2 ustawy,

- h) wykaz rekomendacji i wniosków dotyczących kształtowania i ochrony krajobrazów priorytetowych oraz krajobrazów w obrębie obszarów lub obiektów, o których mowa w art. 38a ust. 3 pkt 2 ustawy,
  - i) katalog lokalnych form architektonicznych zabudowy dla krajobrazów priorytetowych;
- 2) części graficznej zawierającej mapy sporządzone we właściwym układzie współrzędnych państwowego systemu odniesień przestrzennych:
- a) mapę zidentyfikowanych krajobrazów,
  - b) mapę obszarów lub obiektów, o których mowa w art. 38a ust. 3 pkt 2 ustawy,
  - c) mapę przedstawiającą lokalizację krajobrazów priorytetowych,
  - d) mapy, o których mowa w załączniku nr 7 pkt 2, ppkt 3-5,
  - e) mapę, o której mowa w załączniku nr 8 pkt 1;
- 3) dokumentacji, która zawiera w szczególności:
- a) opis przyjętych metodyk oraz wykorzystanych źródeł danych,
  - b) opis przebiegu przeprowadzonych konsultacji społecznych oraz zestawienie i stanowisko wobec nieuwzględnionych uwag,
  - c) informacje o badaniach ankietowych, jeżeli takie przeprowadzono,
  - d) dane przestrzenne dla elementów wymienionych w pkt 2, które powinny być opisane w formatach shp (Shapefile) i GML, oraz sporządzone z dokładnością odpowiadającą skali 1: 50 000 dla elementów wymienionych w pkt 2 lit. a-d i z dokładnością odpowiadającą skali 1:2000 dla elementów wskazanych w pkt 2 lit. e,
  - e) zestawienia tabelaryczne dla danych, o których mowa w pkt 1 lit. b-g.
2. Mapy, o których mowa w ust. 1 pkt 2 lit. a-d sporządza się w skali 1:50 000, mapę o której mowa w ust. 1 pkt 2 lit. e sporządza się w skali 1:2000.

§ 5. Rozporządzenie wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Dyrektor Generalnego
Zarządzenia Zasobami Przyrody

MRZEM

03.09.2018r.

Starszy Specjalista

Malgorzata Kosewska

03.09.2018r.

Naczelnik

Wydział ds. Obszarów Chronionych
Departament Zarządzania Zasobami Przyrody

Jakub Wilczarek
Jakub Wilczarek

03.09.2018r.

Starszy Specjalista

Stanisław Kuźniński
Stanisław Kuźniński

Dyrektora Biura Prawnego

Maciej Mucha
Maciej Mucha

p.o. Generalnego Dyrektora
Ochrony Środowiska

Andrzej Szewda-Lewandowski
Andrzej Szewda-Lewandowski

Agata Dąbrowska
Agata Dąbrowska

Naczelnik Wydziału
Legislacji

M.

PREZES RADY MINISTRÓW

ZA ZGODNOŚĆ
POD WZGLĘDEM PRAWNYM,
LEGISLACYJNYM I REDAKCYJNYM
Dyrektor
Departamentu Prawnego

Agnieszka Chilmon
Agnieszka Chilmon
13.09.2018r.

Handwritten notes in the bottom left corner, including the word "Sonder" and other illegible text.

Handwritten text at the bottom center of the page.

Handwritten text in the lower middle section.

Handwritten text in the lower middle section.

Handwritten text in the lower right section.

Handwritten text in the bottom right section.

Handwritten text in the bottom right section.

Wytyczne dotyczące identyfikacji krajobrazów¹⁾

Wyznaczenie granic krajobrazów odbywa się w następujących etapach:

- 1) szczegółowa analiza pokrycia i użytkowania terenu w obrębie mezoregionu;
- 2) wstępny podział mezoregionu na krajobrazy, dokonany w sposób rozłączny i wyczerpujący, z uwzględnieniem:
  - a) jednolitości tła krajobrazowego,²⁾
  - b) typu rzeźby terenu, określonego zgodnie z załącznikiem nr 2,
  - c) zachowania powiązań funkcjonalnych lub widokowych między elementami krajobrazu,
  - d) powtarzalności struktury przestrzennej i fizjonomii w różnych częściach krajobrazu, z wyjątkiem krajobrazów unikatowych³⁾;
- 3) oznaczenie krajobrazów w formacie: AA-XXX.XX-YY, gdzie:
  - a) AA oznacza kod województwa, przypisany zgodnie z rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad prowadzenia, stosowania i udostępniania krajowego rejestru urzędowego podziału terytorialnego kraju oraz związanych z tym obowiązków organów administracji rządowej i jednostek samorządu terytorialnego (Dz. U. poz. 1031, z późn. zm.),
  - b) XXX.XX określa mezoregion fizycznogeograficzny,
  - c) YY określa kolejny krajobraz w obrębie mezoregionu w danym województwie;
- 4) wskazanie podtypu wydzielonych krajobrazów, na podstawie klasyfikacji typologicznej krajobrazów Polski, określonej w załączniku nr 2;
- 5) weryfikacja granic krajobrazów, jeżeli wykaże to przeprowadzona klasyfikacja typologiczna.

Objaśnienia:

- 1) Identyfikacja krajobrazu - proces wydzielania krajobrazów przez wyznaczenie ich granic, sklasyfikowanie pod względem typologicznym oraz nadanie im oznaczeń identyfikacyjnych.
- 2) Tło krajobrazowe - rodzaj pokrycia lub użytkowania terenu, który dominuje powierzchniowo w obrębie krajobrazu i jednocześnie stanowi otoczenie większości pozostałych elementów przestrzennych krajobrazu.
- 3) Krajobrazy unikatowe - krajobrazy, w których występują wyróżniające się na tle innych i cenne atrybuty przestrzenne (przyrodnicze lub kulturowe), rzadko spotykane (jeden do kilku krajobrazów o danym podtypie) na obszarze województwa.

Starszy Specjalista
H. Kosewska
Małgorzata Kosewska
03.09.2018

Wydział ds. Obszarów Chronionych
Zarządzenie Zarządu Ziemi Przemyskiej

Jakub Milczarek

Klasyfikacja krajobrazów

1. Klasyfikacja krajobrazów obejmuje:

- 1) wskazanie typów rzeźby terenu, określonych w ust. 2;
- 2) klasyfikację typologiczną krajobrazów Polski, bazującą na zróżnicowaniu pokrycia terenu i użytkowania terenu, traktowanego jako tło krajobrazowe oraz charakterze dominujących w krajobrazie czynników, określoną w ust. 3.

2. Rzeźba terenu:

- A. Krajobrazy równinne – rozległe tereny płaskie lub prawie całkowicie poziome (nachylenie do 3°).
- B. Krajobrazy faliste – rozległe tereny charakteryzujące się łagodnymi, niewielkimi deniwelacjami terenu o względnych wysokościach do kilku metrów.
- C. Krajobrazy pagórkowate – obszary, na których występują wzniesienia o względnych wysokościach od kilku do kilkudziesięciu metrów, które wyodrębniają się w terenie wskutek izolacji przestrzennej i wyraźnego nachylenia stoku. Średnica wzniesień sięga do kilkuset metrów, stoki symetryczne lub asymetryczne, a wierzchołki mogą być mniej lub bardziej obłe.
- D. Krajobrazy wzgórzowe – obszary urozmaicone występowaniem form wypukłych terenu o wysokości względnej 100–300 m, które wyodrębniają się w terenie, wskutek izolacji przestrzennej i wyraźnego nachylenia stoku. Średnica wzgórz wynosi minimum kilkaset metrów, a wierzchołki mogą być płaskie, obłe lub ostre.
- E. Krajobrazy górskie – obszary o wysokościach bezwzględnych od 500–1500 m. n.p.m. i dużych deniwelacjach terenu.
- F. Krajobrazy wysokogórskie – obszary o wysokościach bezwzględnych powyżej 1500 m. n.p.m. i dużych deniwelacjach terenu.
- G. Krajobrazy dolin – wydłużone, zwykle płaskodenne, ciągnące się na przestrzeni co najmniej kilku kilometrów obniżenia terenu.
- H. Krajobrazy obniżeń i kotlin – zwykle owalne lub okrągłe, rozległe obniżenia terenu, o średnicy co najmniej kilku kilometrów w otoczeniu obszarów pagórkowatych, wzgórzowych lub górskich.

3. Klasyfikacja typologiczna krajobrazów Polski

GRUPA ¹⁾	TYP ²⁾	PODTYP ³⁾	CHARAKTERYSTYKA ⁴⁾
A. Krajobrazy przyrodnicze, kulturowo (zazwyczaj ekstensywnie) użytkowane, funkcjonujące głównie w wyniku działania procesów naturalnych, jedynie w różnym stopniu modyfikowanych przez działalność człowieka	1. Wód powierzchniowych	1a. Jeziora 1b. Systemy wód płynących 1c. Wody przejściowe	Tłem krajobrazowym są duże tafle jezior i ich kompleksów (powyżej 100 ha), wraz z występującymi uroczyskami w postaci wysp i półwyspów. Naturalne odcinki koryt dużych rzek (skalą przestrzenną odpowiadające geokompleksowi rangi uroczyska) lub ich systemy anastomozujące, wraz z wyspami, łachami piaszczystymi, nanosami mułowymi, a także tereny systematycznie zalewane wodami roztopowymi i powodziowymi. Wody przejściowe oznaczają wody powierzchniowe znajdujące się w ujściach rzek lub w pobliżu ujść rzek, które z uwagi na bliskość wód słonych wykazują częściowe zasolenie pozostając w zasięgu znaczących wpływów wód słodkich, oraz morskie wody wewnętrzne w rozumieniu art. 4 ustawy z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej (Dz. U. z 2017 r. poz. 2205 oraz z 2018 r. poz. 317, 1338 i 1563), z wyłączeniem części Zatoki Gdańskiej zamkniętej linią podstawową morza terytorialnego oraz wód portów określonych od strony morza linią łączącą najdalej wysunięte w morze stałe urządzenia portowe, stanowiące integralną część systemu portowego.
2. Bagienno-łukowe – głównie bezleśne	2a. Z udziałem ekstensywnie użytkowanych łąk	2a. Z udziałem ekstensywnie użytkowanych łąk	Krajobrazy przyrzeczne, związane z dolinami dużych i średnich rzek, w których tło krajobrazowe tworzą zbiorowiska roślinne nieleśne, w szczególności ekstensywnie użytkowanych łąk z rzędu <i>Molinietalia caeruleae</i>, oraz torfowisk niskich i przejściowych (<i>Scheuchzeria-Caricetea nigrae</i>) i szuwarów lub turzycowisk (<i>Phragmitetalia</i>), a

		także łąki świeże (<i>Arrhenatheretalia elatioris</i>) oraz starorzeczka i inne obniżenia trwałe lub czasowo wypełnione wodą. Stałym elementem (niewchodzącym do tła krajobrazowego) są różnej wielkości powierzchnie wilgotnych zarośli i lasów łągowych oraz olsów. Niewielkie powierzchnie użytkowane rolniczo i sieć osadniczą należy traktować jako elementy przestrzenne krajobrazu. 2b. Z dominacją szuwarów i turzycowisk Tło krajobrazowe tworzą zbiorowiska roślinne nieleśne siedlisk wilgotnych i bagiennych, w szczególności szuwarów i turzycowisk (<i>Phragmitetalia</i>) oraz torfowisk niskich i przejściowych (<i>Scheuchzerio-Caricetea nigrae</i>) i ekstensywnie użytkowanych łąk (<i>Molinietalia caeruleae</i>) oraz obniżenia trwałe lub czasowo wypełnione wodą. Stałym elementem (niewchodzącym do tła) są różnej wielkości powierzchnie wilgotnych zarośli oraz olsów. Niewielkie powierzchnie użytkowane rolniczo i sieć osadniczą należy traktować jako elementy przestrzenne krajobrazu. 2c. Z udziałem nadmorskich łąk słonolubnych Tło krajobrazowe tworzą zbiorowiska roślinne nieleśne siedlisk wilgotnych i bagiennych (<i>Scheuchzerio-Caricetea nigrae</i>, <i>Phragmitetalia</i>, <i>Molinietalia caeruleae</i>) z wyraźnym udziałem nadmorskich łąk słonolubnych (<i>Glauco-Puccinellietalia</i>) oraz inne obniżenia trwałe lub czasowo wypełnione wodą, która może być słonawa. Stałym elementem (niewchodzącym do tła) są różnej wielkości powierzchnie wilgotnych zarośli. Niewielkie powierzchnie użytkowane rolniczo i sieć osadniczą należy traktować jako elementy przestrzenne krajobrazu. 2d. Z dominacją torfowisk niskich Tło krajobrazowe tworzą zbiorowiska roślinne nieleśne siedlisk wilgotnych i bagiennych z dominacją torfowisk niskich (<i>Scheuchzerio-Caricetea nigrae</i>) i udziałem szuwarów i turzycowisk (<i>Phragmitetalia</i>) oraz zmiennowilgotnych ekstensywnie użytkowanych łąk (<i>Molinietalia caeruleae</i>) na rozległych równinach bagiennych. Stałym elementem (niewchodzącym do tła) są różnej

		wielkości powierzchni wilgotnych zarośli i lasów łągowych oraz olsów. Niewielkie powierzchnie użytkowane rolniczo i sieć osadniczą należy traktować jako elementy przestrzenne krajobrazu.
	2e. Z udziałem torfowisk wysokich	Krajobrazy zlokalizowane w obniżeniach i kotlinach, w których tło krajobrazowe tworzą zbiorowiska roślinne nieleśne siedlisk wilgotnych i bagiennych (<i>Scheuchzeria-Caricetea nigrae</i>, <i>Phragmitetalia</i>, <i>Molinietalia caeruleae</i>) w dowolnej kombinacji ilościowej, z udziałem torfowisk wysokich (<i>Oxycocco-Sphagnetea</i>). Stałym elementem (niewchodzącym do tła) są różnej wielkości powierzchnie wilgotnych zarośli i lasów. Niewielkie powierzchnie użytkowane rolniczo i sieć osadniczą należy traktować jako elementy przestrzenne krajobrazu.
3. Leśne	3a. Z przewagą siedlisk borowych	Tło krajobrazowe tworzą lasy (o powierzchni powyżej 100 ha) o następujących typach siedliskowych⁵⁾: Bs, Bśw, Bw, BMśw, BMw, Bmwyżśw, Bmwyżśw, BWG, BGśw, BMGśw, BMGw, oraz grunty leśne czasowo odlesione i drogi leśne (grunty leśne trwale niezalesione - np. wody, zabudowania oraz grunty nieleśne w kompleksie lasów należy traktować jako elementy przestrzenne krajobrazu).
	3b. Z przewagą siedlisk lasowych	Tło krajobrazowe tworzą lasy (o powierzchni powyżej 100 ha) o następujących typach siedliskowych⁵⁾: Lw, Lśw, LMw, LMśw, LMwyżśw, LMwyżśw, Lwyżśw, Lwyżśw, LGśw, LGw, LMGśw, LMGw oraz grunty leśne czasowo odlesione i drogi leśne (grunty leśne trwale niezalesione - np. wody, zabudowania oraz grunty nieleśne w kompleksie lasów należy traktować jako elementy przestrzenne krajobrazu).
	3c. Z przewagą siedlisk łągowych, bagiennych i	Tło krajobrazowe tworzą lasy (o powierzchni powyżej 100 ha) o następujących typach siedliskowych⁵⁾: Bb, Bmb, Lmb, Ol, Lł, Olł, Olłw, Olłg, Bgb, BMGb, Olłg oraz grunty leśne czasowo odlesione i drogi leśne (grunty leśne trwale niezalesione, w

	olsowych	szczególności zabudowania oraz grunty nieleśne w kompleksie lasów należy traktować jako elementy przestrzenne krajobrazu).
4. Bezleśne: murawowe, piaszczyste i skalne	4a. Murawy i zarośla kserotermiczne oraz inne ciepłolubne	Tłło krajobrazowe w szczególności o charakterze mozaikowym (z udziałem lasów) na glebach lessowych lub nawapiennych. Murawy i zarośla kserotermiczne zajmują co najmniej 30% powierzchni. Mniejsze kompleksy o podobnym charakterze mogą występować w obrębie krajobrazów z grupy B, typ 6 i 7. Należy je wtedy traktować jako złożone lecz integralne elementy przestrzenne krajobrazu.
	4b. Wrzosowiska i murawy napiaskowe	Tłło krajobrazowe tworzą rozległe suche wrzosowiska lub murawy napiaskowe (o powierzchni powyżej 50 ha). Stałym elementem są kępy drzew i krzewów, które rozrastając się stopniowo mogą doprowadzić do przekształcenia się podtypu 4b w jednostkę należącą do podtypu 3a.
	4c. Bezleśne wydmy śródlądowe oraz wydmy i plaże nadmorskie	Tłło krajobrazowe jest tworzone przez strefowy układ naturalnych zbiorowisk nieleśnych na plażach i wydmach oraz na odlesionych wydmach szarych. Krajobrazy tego typu graniczą lub nawet przenikają się z leśnymi krajobrazami borowymi w regionach przymorskich.
5. Górskie ponad granicą lasu (naturalną lub antropogenicznie obniżoną)	4d. Bezleśne skałki i murawy naskalne	Tłło krajobrazowe tworzą obszary na podłożu skalnym, ze słabo wykształconą pokrywą glebową, porośnięte w szczególności zbiorowiskami murawowymi i z obecnością skał i ostańców ze szczytkową pokrywą roślin wyższych. Niewielkie powierzchnie użytkowane rolniczo i sieć osadniczą należy traktować jako elementy przestrzenne krajobrazu.
	5a. Połoniny	Tłłem krajobrazowym są zbiorowiska trawiaste na poлогіch stokach w Bieszczadach.
	5b. Hale wysokogórskie	Tłłem krajobrazowym są zbiorowiska nieleśne, najczęściej trawiaste, powyżej górnej granicy lasu i poniżej piętra niwalnego i subniwalnego.
	5c. Wysokogórskie nagie	Tłłem krajobrazowym są nagie skały – turnie, powyżej naturalnego

	6. Wiejskie	skały, piargi i śniegi	zasięgu zbiorowisk roślin naczyniowych. Obejmuje najwyższe piętro roślinne w Tatrach.
B. Krajobrazy przyrodniczo-kulturowe, ukształtowane w wyniku wspólnego działania procesów naturalnych i świadomych modyfikacji pokrycia terenu i struktury przestrzennej przez człowieka		6a. Sztuczne zbiorniki wodne 6b. Z przewagą wstęgowo ułożonych zespołów niewielkich pól ornych, łąk i pastwisk 6c. Z przewagą mozaikowo rozmieszczonych użytków rolnych, tworzących małe pola	Tłem krajobrazowym są kompleksy zbiorników, w szczególności stawów hodowlanych, zbiorników przeciwpowodziowych, rekreacyjnych, z regulowanym przez człowieka poziomem wody, wraz z bezpośrednio z nimi związanymi obwałowaniami (groble) i systemami zasilania lub odwadniania. Tłem krajobrazowym są grunty wykorzystywane rolniczo obecnie (grunty orne, łąki i pastwiska) lub w przeszłości (ugory i odłogi). Poszczególne pola mogą być zmiennej wielkości, ale ilościowo dominują działki ułożone równolegle o wydłużonym kształcie (stosunek dłuższego boku do krótszego najczęściej przekracza 15) i powierzchni do około 2 ha. W obrębie tak opisanego łąk, mogą występować obszary zabudowane (wsie), charakteryzujące się różnym usytuowaniem, genezą, wielkością oraz typem morfologicznym oraz mogą występować inne obiekty infrastruktury technicznej, np. energetyki wiatrowej. Udział innych form pokrycia terenu może być zmienny (lasy, nieużytki bagienne i inne). Tłem krajobrazowym są grunty wykorzystywane rolniczo obecnie (grunty orne, łąki i pastwiska) lub w przeszłości (ugory i odłogi). Poszczególne pola mogą być różnej wielkości, ale ilościowo dominują działki ułożone mozaikowo (szachownica pól) o kształcie zbliżonym do prostokąta i powierzchni najczęściej poniżej 3 ha. W obrębie tak opisanego łąk, mogą występować obszary zabudowane (wsie), charakteryzujące się różnym usytuowaniem, genezą, wielkością oraz typem morfologicznym, a także różnym stopniem zwartości lub rozproszenia oraz mogą występować inne obiekty infrastruktury technicznej, np. energetyki wiatrowej. Udział innych form pokrycia terenu może być zmienny (lasy, nieużytki bagienne i inne, poza terenami zabudowanymi).

	6d. Z przewagą mozaikowo rozmieszczonych użytków rolnych, tworzących pola średniej wielkości	Tęm krajobrazowym są grunty wykorzystywane rolniczo obecnie (grunty orne, łąki i pastwiska) lub w przeszłości (ugory i odłogi). Poszczególne pola mogą być różnej wielkości, ale ilościowo dominują działki ułożone mozaikowo („szachownica pól”) o kształcie zbliżonym do prostokąta i powierzchni najczęściej powyżej 3 ha i poniżej 30 ha. W obrębie tak opisanego tła, mogą występować obszary zabudowane (wsie), charakteryzujące się różnym usytuowaniem, genezą, wielkością oraz typem morfologicznym, a także różnym stopniem zwartości lub rozproszenia oraz mogą występować inne obiekty infrastruktury technicznej, np. energetyki wiatrowej. Udział innych form pokrycia terenu może być zmienny (lasy, nieużytki bagienne i inne, poza terenami zabudowanymi).
	6e. Z przewagą wielkoobszarowych pól lub łąk i pastwisk	Tęm krajobrazowym są grunty wykorzystywane rolniczo obecnie (grunty orne, łąki i pastwiska) lub w przeszłości (ugory i odłogi). Poszczególne pola mogą być różnej wielkości, ale ilościowo dominują większe niż 30 ha. W obrębie tak opisanego tła, mogą występować obszary zabudowane o różnym charakterze i stopniu skupienia oraz mogą występować inne obiekty infrastruktury technicznej, np. energetyki wiatrowej. Udział innych form pokrycia terenu może być zmienny.
	6f. Z przewagą wielkoobszarowych sadów i plantacji	Tęm krajobrazowym są wielkopowierzchniowe sady lub plantacje roślin (o powierzchni powyżej 100 ha), w tym krzewów owocowych lub przemysłowych (mogą być podzielone na stosunkowo niewielkie lub średniej wielkości działki własnościowe odgródzone drogami). Inne typy gruntów rolniczych tworzą niewielkie enklawy w obrębie tła. Udział pozostałych form pokrycia terenu jest najczęściej niewielki. Zwykle obszary zabudowane stanowią obiekty punktowe, np. zakłady przetwórstwa owocowo-warzywnego i obiekty towarzyszące.

		6g. Z przewagą terenów zabudowanych o charakterze wiejskim	Tłem krajobrazowym jest wyodrębniona z otoczenia intensywna i zwarta zabudowa o charakterze wiejskim, o układzie siedliska wraz ogrodami przydomowymi, otoczone funkcjonującymi obszarami polnymi. Każdorazowo należy rozpatrzeć różnice i zbieżność z podtypem 8c i odpowiednio dokonać klasyfikacji krajobrazu.
7. Mozaikowe	7a. Z przewagą terenów porolnych		Tłem krajobrazowym jest mozaikowy układ form użytkowania terenu: sadów, nieużytków, zagajników (żadna z nich nie stanowi dominującej formy) oraz rozproszonej zabudowy: zakładów produkcyjnych, baz sprzętu, magazynów i składów oraz obiektów infrastruktury technicznej, np. energetyki wiatrowej lub rozproszonej zabudowy mieszkaniowej.
	7b. Podmiejskie		Tłem krajobrazowym jest mozaikowy układ form użytkowania terenu (nieużytki, zagajniki), na którym dominują wielkoprzestrzenne zabudowania magazynowo-składowe oraz rozproszona zabudowa centrów handlowych, zakładów produkcyjnych, baz sprzętu, sortowni i składowisk odpadów komunalnych i przemysłowych lub rozproszonej zabudowy mieszkaniowej w sąsiedztwie krajobrazów miejskich.
8. Podmiejskie i osadnicze	8a. Leśno-osadnicze o charakterze willowym		Tłem krajobrazowym są wielkoobszarowe kompleksy zabudowy willowej, w otoczeniu leśnym (najczęściej powyżej 100 ha), perforowanym przez budownictwo jednorodzinne, w sąsiedztwie krajobrazów miejskich.
	8b. Wielkie kompleksy hotelowo-sportowe		Tłem krajobrazowym są duże kompleksy zabudowy hotelowej (o powierzchni powyżej 10 ha), przeważnie wielkogabarytowej, w otoczeniu zabudowy towarzyszącej (parkingi, drogi dojazdowe, tereny sportowo-rekreacyjne i inne tereny zieleni urządzonej).

C. Krajobrazy kulturowe, w których struktura i funkcja są w pełni ukształtowane przez działalność	9. Miejskie	8c. Miejscowości o zwartej, wielorzędowej zabudowie o charakterze wiejskim 8d. Zróżnicowana typologicznie i przestrzennie zabudowa nierolnicza na terenach wcześniej rolniczych 8e. Wielkoobszarowe zespoły pałacowo-parkowe i klasztorne oraz inne komponowane układy architektury, zieleni i wód	Tęm krajobrazowym jest wyodrębniona z otoczenia intensywna i zwarta zabudowa, głównie o charakterze wiejskim, z dominującą funkcją mieszkaniową. Z dawnego funkcjonalnego układu rolniczego zachowały się głównie: układ siedliska, ogrody przydomowe oraz zarastające ugory. Tęm krajobrazowym są pofragmentowane i perforowane kompleksy zabudowy osadniczej, zarówno starsze, jak i współczesne (tzw. osiedla developerskie) złożone w szczególności ze standaryzowanych architektonicznie zespołów obiektów mieszkalnych, z systemem dróg dojazdowych w mozaice z gruntami rolnymi (mogą być nadal użytkowane rolniczo), tzw. urbanizacja łanowa lub skupiona. Tę krajobrazowe tworzą mozaikowe kompozycje przestrzenne złożone z historycznych, wielkopowierzchniowych leśno-wodno-rolniczo-osadniczych kompozycji przestrzennych (powyżej 50 ha), w tym: zespoły pałacowo-parkowe, kalwarie, położone w strefach podmiejskich ogrody botaniczne, arboreta, skanseny, ogrody zoologiczne; występowanie zabudowy architektury sakralnej, klasztornej, dworskiej i rezydencjalnej oraz zabudowy towarzyszącej (stajnie, młyny, browary, gorzelnie, zabudowania mieszkalne, czworaki), w otoczeniu parkowym z udziałem stawów i starodrzewia, w szczególności grodzone i wyizolowane przestrzennie z terenów otaczających (najczęściej rolniczych lub leśnych).
C. Krajobrazy kulturowe, w których struktura i funkcja są w pełni ukształtowane przez działalność	9. Miejskie	9a. Miejscowości z zachowanym układem historycznym	Tęm krajobrazowym jest wyodrębniona z otwartego otoczenia intensywna i zwarta, wielkopowierzchniowa zabudowa o cechach miejskich; występowanie rynku i koncentryczny układ ulic, obecność historycznych obiektów architektonicznych o cechach osadniczych (w szczególności kilkukondygnacyjnych), funkcjach publicznych i sakralnych (kościół, ratusz, urząd miasta/gminy, szkoła).

ludzka		9b. Miejscowości o charakterze współczesnym	Tęm krajobrazowym jest wyodrębniona z otwartego otoczenia intensywna i zwarta, wielkopowierzchniowa zabudowa o cechach osadniczych-miejskich (w szczególności kilkukondygnacyjna); jednostka złożona ze współczesnych obiektów architektury osadniczej oraz zabudowań o funkcjach publicznych, możliwy plac centralny o funkcjach rynku.
10. Wielkomiejskie	10a. Zespoły urbanistyczne o zachowanych założeniach historycznych		Tęm krajobrazowym są historyczne, wielkopowierzchniowe zespoły miejskie z wykształconym przestrzennie centrum (o powierzchni powyżej 100 ha), wyodrębnione stare miasto (np. fragmenty murów miejskich) z otoczenia zabudowy wielkomiejskiej o innych cechach przestrzennych; występowanie obiektów użyteczności publicznej o typowej dla określonej epoki historycznej architekturze (w tym obiektów sakralnych); wielokondygnacyjna, kwartałowa zabudowa, która może posiadać charakter zabytkowy, o funkcjach mieszkaniowych i usługowych; możliwe zachowane fragmenty dawnych umocnień i fortyfikacji – <i>architektura militaris</i>; także tereny reprezentacyjnych zespołów rezydencjalnych i sakralnych pełniących funkcje publiczne.
		10b. Nowoczesne centra miast	Tęm krajobrazowym jest wyodrębnione przestrzennie centrum, o skupionych obiektach o nowoczesnej architekturze, wielokondygnacyjnej zabudowie, której funkcje w szczególności są podporządkowane usługom (finanse, handel i kultura), a w niektórych przypadkach mają wymiar metropolitalny.
		10c. Obszary zabudowy mieszkaniowej	Tęm krajobrazowym jest skupiona zabudowa mieszkalna, w ramach której można wyróżnić kilka odmian architektonicznych, w szczególności: osiedla bloków wielokondygnacyjnych, osiedla domów jednorodzinnych o zróżnicowanej lub standaryzowanej architekturze, oraz zabudowa innego rodzaju, w szczególności zabudowa biurowa, w otoczeniu zieleni urzędowej oraz osiedla patronackie (osiedla robotnicze położone w bezpośrednim sąsiedztwie

		terenów przemysłowych o charakterystycznej stylistyce i układzie, zabudowa z cegły lub kamienia).
	10d. Wielkie centra handlowe, logistyczne i składowo-magazynowe	Tęm krajobrazowym są wielkoobszarowe tereny zajęte pod niską zabudowę centrów handlowych (o powierzchni powyżej 100 ha) oraz hal magazynowych i składowych, drogi dojazdowe i wielkopowierzchniowe parkingi, na których mogą występować również obiekty małej architektury reklamowej.
	10e. Tereny sportowo-rekreacyjne	Tęm krajobrazowym są wyodrębnione duże zespoły przestrzenne (o powierzchni powyżej 50 ha), w szczególności tereny stadionów, hal sportowych, kortów tenisowych i basenów oraz tereny towarzyszące w postaci form zieleni urządzonej (parki miejskie, ogrody działkowe); ogrody zoologiczne, ogrody botaniczne, lasy komunalne i tereny parków rozrywki.
	10f. Wielkie nekropolie	Tęm krajobrazowym są wyodrębnione wielkopowierzchniowe cmentarze o specyficznej zabudowie z obiektami małej architektury religijnej (kaplice, figury, sarkofagi), o uporządkowanym układzie zieleni komponowanej.
11. Wodnogospodarcze	11a. Duże sztuczne zbiorniki wodne o różnych funkcjach	Tęm są wielkopowierzchniowe zbiorniki wodne (o powierzchni powyżej 100 ha) wraz z terenami przyległymi, oraz zaporami i tamami wodnymi i obwałowaniami, urządzeniami dużych elektrowni wodnych i infrastrukturą przesyłową oraz towarzyszącymi zabudowaniami; zbiorniki retencyjne dla miast i wielkich zakładów produkcyjnych; zbiorniki przeciwpowodziowe; zabudowa inżynierska i hydrotechniczna dolin o wysokim stopniu wyizolowania podłoża materiałem nieprzepuszczalnym.
	11b. Nabrzeża portowe, stocznie, porty morskie i rzeczne	Tęm krajobrazowym jest infrastruktura portowa i stoczniowa o układzie pasowym z charakterystyczną architekturą zabudowań i urządzeń stanowiących dominanty krajobrazowe w postaci żurawi, dźwigów i suwnic. Linia brzegowa mola, pirsu, falochronu lub kanału

			portowego wraz z przyległymi terenami portowymi, odpowiednio przystosowane (uzbrojone) do postoju i obsługi jednostek pływających.
	12. Przemysłowe i energetyczne	12a. Duże kompleksy przemysłowe	Tęm krajobrazowym są wyodrębniające się wielkopowierzchniowe kompleksy przemysłowe (o powierzchni powyżej 100 ha), położone w mieście lub poza nim. Tereny zabudowy zwartej o typowej architekturze przemysłowej: wysokie kominy lub wieże wyciągowe i szyby kopalń, wielkogabarytowe hale produkcyjne, systemy chłodzące, zabudowa pieców hutniczych i koksowni, hałdy, urządzenia transportowe; tereny składowania i sortowania odpadów komunalnych i przemysłowych, występowanie infrastruktury towarzyszącej w postaci dróg dojazdowych, bocznic kolejowych, parkingów; tereny trwale wyłączone z użytkowania przemysłowego – krajobrazy poprzemysłowe.
	12b. Wielkie kompleksy elektrowni konwencjonalnych oraz wielkie farmy fotowoltaniczne (powyżej 100 ha)	Tęm krajobrazowym są wielkopowierzchniowe zabudowania elektrowni i elektrociepłowni konwencjonalnych z systemem charakterystycznych chłodni kominowych i urządzeń przesyłowych oraz urządzeń i systemów zbiorników chłodzących lub wielkopowierzchniowe systemy urządzeń fotowoltaicznych.	
	13. Górnictwo	13a. Tereny czynnej wielkopowierzchniowej eksploatacji odkrywkowej	Tęm krajobrazowym jest przekształcona powierzchnia ziemi, najczęściej pokryta roślinnością szczątkową lub nieustabilizowaną pod względem typologicznym i użytkowym. Przekształcenie obejmuje zmieniające się w czasie wielkopowierzchniowe wyrobiska lub zespoły wyrobisk surowców skalnych, energetycznych, surowców chemicznych i metalicznych oraz kruszyw i piasku; wielkie zwałowiska skały płonnej, niecki osiadania, przełożone sztuczne koryta rzek. Ponadto występuje zabudowa złożona z infrastruktury naziennej w postaci wież wyciągowych, sztybów wiertniczych, osadników, rowów odwadniających oraz obiekty infrastruktury

		towarzyszącej w postaci dróg dojazdowych, bocznic kolejowych, parku maszynowego. 13b. Tereny zakończonej wielkopowierzchniowej eksploatacji odkrywkowej Tłem krajobrazowym jest przekształcona powierzchnia ziemi, najczęściej pokryta świadomie kształtowaną roślinnością, w obrębie której mogą znajdować się kompleksy zbiorników wodnych powyrobiskowych. Przekształcenie obejmuje ustabilizowane i kierunkowo rekultywowane wielkopowierzchniowe wyrobiska lub zespoły wyrobisk surowców skalnych, energetycznych, surowców chemicznych i metalicznych oraz kruszyw i piasku. Nowe formy i ukształtowanie terenu najczęściej nie odpowiadają wcześniejszym cechom charakterystycznym regionu. 13c. Tereny czynnej eksploatacji podziemnej Tłem krajobrazowym jest przekształcona powierzchnia ziemi (w szczególności wielosethektarowe zwałowiska, hałdy mogące zawierać metale ciężkie i inne substancje toksyczne, o niskim albedo) najczęściej pozbawiona roślinności lub fragmentarycznie pokryta roślinnością ruderalną w wyniku spontanicznej sukcesji (gatunki pionierskie, hemikryptofity); kompleksy odstożników zawierających substancje toksyczne, niecki osiadań gruntów oraz wysokie nagromadzenie infrastruktury technicznej (przesyłowej, transportowej i magazynowej). 13d. Tereny zakończonej eksploatacji podziemnej Tłem krajobrazowym jest przekształcona powierzchnia ziemi, w szczególności wielosethektarowe zwałowiska, hałdy zrekultywowane w kierunku leśnym lub obszary, na których przebiegają procesy sukcesyjne; tereny, dla których nie określono nowego przeznaczenia; zneutralizowane chemicznie i ekologicznie odstożniki, niecki osiadania gruntów i zrekultywowane lub rekultywowane zwałowiska (hałdy); nieużytkowana infrastruktura, w szczególności mosty, nasypy, linie kolejowe, bocznice, drogi techniczne.

	14. Komunikacyjne	14a. Węzły komunikacyjne i transportowe 14b. Kompleksy lotniskowe	Tłem krajobrazowym są obszary o przekształconej powierzchni ziemi, pokryte materiałem nierodzimym lub sztucznym, wielkoprzestrzenne (o powierzchni powyżej 100 ha) układy powiązań drogowych i węzłów kolejowych. Tłem krajobrazowym są obszary o przekształconej powierzchni ziemi, pokryte nieprzepuszczalnym materiałem sztucznym, kompleksy wielkoprzestrzenne (o powierzchni powyżej 100 ha) o niskiej zabudowie, tereny pasów startowych, towarzyszących parkingów i zabudowy wysokiej – systemu wież kontroli lotów. Tłem krajobrazowym jest wielkopowierzchniowa zabudowa (o powierzchni powyżej 10 ha) o różnym stopniu skupienia pełniąca funkcje rozrywkowe, w szczególności imitująca świat innych epok historycznych, świat baśni lub miejsca z innych regionów świata.
15. Ludyczne	15. Parki rozrywki		

Objaśnienia:

- 1) Nadrzędna kategoria systematyki krajobrazów wydzielona na podstawie skali aktualnego antropogenicznego przekształcenia terenu. Grupy A, B, C wskazują na przynależność krajobrazów do danej kategorii na podstawie kryterium strukturalno-procesowego (funkcjonalnego), służące do uszeregowania krajobrazów wzdłuż umownego gradientu zastępowania naturalnych form i czynników kształtujących krajobraz przez formy i czynniki antropogeniczne.
- 2) Jednostka typologiczna wyróżniana na podstawie dominujących form pokrycia terenu. Podstawowa kategoria systematyki krajobrazów stosowana w procedurze delimitacji i identyfikacji krajobrazów.
- 3) Drugorzędna kategoria systematyczna krajobrazów, będąca wynikiem podziału typów, wyróżniana na podstawie różnic w strukturze przestrzennej oraz charakteru dominujących w krajobrazie czynników i funkcji.
- 4) W poszczególnych opisach charakterystyk podtypów, w nawiasach podano rekomendowane minimalne wielkości powierzchni krajobrazów w danych podtypach. Ograniczenie to zostało wprowadzone celem zobrazowania skali w jakiej dana powierzchnia powinna być rozpatrywana. Jednak, mając na uwadze różnorodność zagospodarowania terenu oraz rzeźby terenu i ich wzajemne relacje, dopuszcza się możliwość wydzielenia krajobrazów o powierzchni mniejszej niż rekomendowana dla poszczególnych podtypów.

5) Typy siedliskowe lasu:

- a) siedliska lasowe: Las mieszany wilgotny (LMw), Las świeży (Lśw), Las wilgotny (Lw), Las mieszany wyżynny świeży (LMwyśw), Las wyżynny świeży (Lwyśw), Las mieszany wyżynny wilgotny (LMwyżw), Las wyżynny wilgotny (Lwyżw), Las mieszany górski świeży (LGSw), Las górski świeży (LGśw), Las mieszany górski wilgotny (LMGw), Las górski wilgotny (LGw),
- b) siedliska borowe: Bór suchy (Bs), Bór świeży (Bśw), Bór wilgotny (Bw), Bór mieszany świeży (BMśw), Bór mieszany wilgotny (BMw), Bór mieszany wyżynny świeży (BMwyśw), Bór mieszany wyżynny wilgotny (BMwyżw), Bór wysokogórski (BWG), Bór górski świeży (BGśw), Bór mieszany górski świeży (BMGSw), Bór mieszany górski wilgotny (BMGw),
- c) siedliska łąkowe, olsowe i bagienne: Bór bagienny (Bb), Bór mieszany bagienny (BMb), Las mieszany bagienny (LMb), Ols (Ol), Las łąkowy (Lł), Ols jesionowy (OlJ), Las łąkowy wyżynny (Lłwyż), Ols jesionowy wyżynny (OlJwyż), Las łąkowy górski (LłG), Bór górski bagienny (BGb), Bór mieszany górski bagienny (BMGb), Ols jesionowy górski (OlJG).

Starszy Specjalista
Kuczevska
Małgorzata Kosewska
03.09.2018 r.

Kaczmarek

Wydział ds. Obszarów Chronionych
Departament Zarządzania Zasobami Fizycznymi

Jakub Kuczevska
Jakub Kuczevska
03.09.2018 r.

Dyrektor Departamentu
Zarządzania Zasobami Fizycznymi

Ukraszewski

03.09.2018 r.

Metodyka charakterystyki zidentyfikowanych krajobrazów

1. Charakterystyka krajobrazów sporządzana jest przez określenie cech analitycznych: przyrodniczych i kulturowych oraz syntetycznych (Tabele 1-3), a następnie ujęcie ich w Karcie Charakterystyki Krajobrazu (Tabela 4).

2. Dla każdego zidentyfikowanego krajobrazu wypełnia się Kartę Charakterystyki Krajobrazu, w której wskazuje się wszystkie cechy, spośród wskazanych w Tabelach 1-3 jako obligatoryjne, oraz te z wymienionych jako fakultatywne, które są istotne dla danego krajobrazu a jednocześnie możliwe do zidentyfikowania. Karty Charakterystyki Krajobrazu mogą być sporządzone wyłącznie w formie elektronicznej.

3. Wypełnienie Karty Charakterystyki Krajobrazu polega na:

1) podaniu dla każdej cechy określonej w Tabelach 1-3 jako obligatoryjna, wartości wskaźnika, zgodnie z jego opisem oraz we wskazanej jednostce, albo jednego z oznaczeń:

a) „0” – gdy dane zjawisko lub obiekt nie występuje,

b) „bd” – gdy brak jest dostępnych danych dla całego województwa w tym zakresie;

2) podaniu dla istotnych cech określonych w Tabelach 1-3 jako fakultatywne, wartości wskaźnika zgodnie z jego opisem oraz we wskazanej jednostce.

4. Cechy analityczne - przyrodnicze krajobrazu

Tabela 1

Cecha		Wskaźnik		Rodzaje obiektów lub informacje dodatkowe	Fakultatywne (F)/Obligatoryjne (O)	
Oznaczenie	Nazwa	Oznaczenie	Opis wskaźnika			Jednostka wskaźnika
A1	Obszary chronione i ochrona gatunkowa ¹⁾	A1a	Udział procentowy całkowitej powierzchni parków narodowych i rezerwatów przyrody, obszarów Sieci Rezerwatów Biosfery UNESCO (MaB), w powierzchni krajobrazu.	% powierzchni krajobrazu	Wymienić zgodnie z opisem wskaźnika formy ochrony przyrody.	O
		A1b	Udział procentowy całkowitej powierzchni terenów parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu (niewchodzące do wskaźnika A1a), w powierzchni	% powierzchni krajobrazu	Wymienić zgodnie z opisem wskaźnika formy ochrony przyrody.	O

A1c	Liczba typów siedlisk przyrodniczych objętych siecią Natura 2000, z wyłączeniem obszarów specjalnej ochrony ptaków (PLB), w powierzchni krajobrazu	Liczba					O
A1d	Udział procentowy całkowitej powierzchni wszystkich obszarów objętych siecią Natura 2000 w powierzchni krajobrazu.	% powierzchni krajobrazu					O
A1e	Udział procentowy całkowitej powierzchni lasów ochronnych (niewchodzących do wskaźników A1a i A1b) w powierzchni krajobrazu.	% powierzchni krajobrazu					F
A1f	Zagęszczenie na powierzchni krajobrazu: pomników	Liczba/km ²					O

			przyrody, użytków ekologicznych, stanowisk dokumentacyjnych, zespołów przyrodniczo-krajobrazowych.			
A2	Cenne obiekty przyrodnicze, nieuwzględnione w ramach cechy A1	A2a	Pojedyncze obiekty geologiczne i geomorfologiczne.	Liczba	Fakultatywnie podać formę obiektu: 1) formy wodnolodowcowe: a) równiny wodnolodowcowe, b) krawędzie erozyjne, c) ozy, d) kemy, e) drumliny,	O
		A1g	Występowanie osobników wybranych gatunków wskaźnikowych: bocian biały, bocian czarny, żuraw, orlik krzykliwy, bielik.	Liczba gatunków	Wymienić wszystkie gatunki wskaźnikowe występujące w danym krajobrazie, który stanowi dla nich obszary łęgowe i żerowiskowe. Jako dodatkową informację można podać liczebność.	F

				f) sandry, g) inne; 2) formy eoliczne: a) wydmy i ich zespoły, b) pola piasków przewianych, c) pola lessowe, d) inne; 3) formy rzeczne: a) doliny rzeczne, b) terasy rzeczne, c) meandry, d) bystrza, kaskady, wodospady, e) inne; 4) formy wietrzeniowo-denudacyjne a) ostańce skalne, b) krawędzie lub kuesty, c) osuwiska (i inne formy ruchów masowych), d) żleby i piargi, e) gołoborza, f) inne; 5) formy tektoniczne: a) rowy tektoniczne, b) zręby tektoniczne,	

c) inne; 6) formy wulkaniczne: a) stożki wulkaniczne, b) kominy wulkaniczne, c) inne.	Fakultatywnie podać kategorie zbiornika: 1) naturalne zbiorniki wodne (jeziorka, starorzecza); 2) naturalne, bardzo przekształcone zbiorniki wodne (np. jeziora z wybetonowanymi odcinkami brzegów; jeziora obwałowane i podpiętrzone); 3) sztuczne zbiorniki wodne (w tym stawy, zbiorniki zaporowe, kopane).	Liczba/km ²	Zbiorniki wodne naturalne i sztuczne.	A2b	O
		Liczba/km ²	Lokalne zabagnienia, torfowiska,	A2c	F

A3			turzycowiska i szuwary.						
	Typy siedliskowe lasu i drzewostanu	A3a	Siedliska lasowe występujące w danym krajobrazie.	% powierzchni krajobrazu	Fakultatywnie informacje te można rozdzielić na poszczególne typy siedlisk. ²⁾		O		
		A3b	Siedliska borowe występujące w danym krajobrazie.	% powierzchni krajobrazu		O			
		A3c	Siedliska łąkowe, olsowe i bagienne występujące w danym krajobrazie.	% powierzchni krajobrazu		O			
		A3d	Lasy w wieku ponad 100 lat występujące w danym krajobrazie.	% powierzchni krajobrazu		F			
A4		A4	Długość brzegu morskiego, w tym długość klifów.	km			O		
A5		A5	Udział procentowy obszarów pełniących funkcję korytarzy ekologicznych w skali	% powierzchni krajobrazu			O		

A6	Zadrzewienia ⁴⁾ /zakrzewienia liniowe		ogólnopolskiej, w powierzchni krajobrazu.			
A6a		Gęstość wszystkich liniowych zadrzewień lub zakrzewień (przydrożnych, nadśródpolnych, nadciekami) w powierzchni krajobrazu.	km/km ²	Fakultatywnie podać informację czy są to zadrzewienia jedno- lub więcej szeregowe oraz czy tworzą sieć (kratę) czy są niezależne.	O	
A6b		Gęstość wszystkich liniowych przydrożnych zadrzewień lub zakrzewień w powierzchni krajobrazu.	km/km ²		F	
A6c		Gęstość liniowych śródpolnych zadrzewień lub zakrzewień (czyżnie) w powierzchni krajobrazu.	km/km ²		F	

A7		A6d	Gęstość liniowych zadrzewień lub zakrzewień nad ciekami (rzeki, kanały) w powierzchni krajobrazu.	km/km ²		F
		A6e	Gęstość liniowych innych zadrzewień lub zakrzewień, w powierzchni krajobrazu.	km/km ²		F
		A6f	Małopowierzchniowe i jednostkowe nasadzenia. Liczba kęp drzew lub krzewów (powierzchnia mniejsza niż 0,1 ha).	liczba/km ²	Dodatkowa informacja – sposób rozmieszczenia (skupiskowy, równomierny, losowy).	F
	A7a	Gęstość cieków naturalnych w powierzchni krajobrazu.	km/km ²		O	
	A7b	Gęstość kanałów w powierzchni	km/km ²		F	

A7c	krajobrazu. Gęstość wąwozów erozyjnych w powierzchni krajobrazu.	km/km ²			O	
A7d	Gęstość dróg publicznych utwardzonych w powierzchni krajobrazu, z wyłączeniem dróg leśnych, polnych, wewnątrzakładowych.	km/km ²			F	
A7e	Gęstość barier antropogenicznych w powierzchni krajobrazu z wyłączeniem dróg, w szczególności linie kolejowe, linie wysokiego napięcia.	km/km ²		Dodatkowy opis rodzaju barier.	F	

A8	Pokrycie terenu	A8a	Udział procentowy powierzchni zajętej przez lasy w powierzchni krajobrazu.	% powierzchni krajobrazu		F
		A8b	Udział procentowy powierzchni zajętej przez grunty orne w powierzchni krajobrazu.	% powierzchni krajobrazu		F
		A8c	Udział procentowy powierzchni zajętej przez łąki i pastwiska w powierzchni krajobrazu.	% powierzchni krajobrazu		F
		A8d	Udział procentowy powierzchni zajętej przez sady i plantacje w powierzchni krajobrazu.	% powierzchni krajobrazu		F
		A8e	Udział procentowy powierzchni zajętej przez wody	% powierzchni krajobrazu		F

				powierzchniowe w powierzchni krajobrazu.			
A8f			Udział procentowy powierzchni zajętej przez obszary zabudowane w powierzchni krajobrazu.	% powierzchni krajobrazu			F
A8g			Udział procentowy powierzchni zajętej przez obszary podmokłe w powierzchni krajobrazu.	% powierzchni krajobrazu			F
A8h			Udział procentowy powierzchni zajętej przez pozostałe formy pokrycia terenu w powierzchni krajobrazu.	% powierzchni krajobrazu			F

A9	Pojedyncze pole (działka rolna) ⁵⁾	A9a	Średnia wielkość działki rolnej.	ha		F
		A9b	Odchylenie standardowe wielkości średniej działki rolnej.	wskaźnik		F
		A9c	Średni wskaźnik kształtu działki rolnej. ⁶⁾	wskaźnik		F
A10	Struktura przestrzenna	A10a	Różnorodność powierzchniowa. ⁷⁾	wskaźnik		O
		A10b	Integralność tła krajobrazowego. ⁸⁾	wskaźnik		F

Objaśnienia:

¹⁾ Daną powierzchnię objętą kilkoma formami ochrony uwzględnia się tylko raz i w jednym wskaźniku.

²⁾ Typy siedliskowe lasu:

- a) siedliska lasowe: Las mieszany świeży (LMśw), Las mieszany wilgotny (LMw), Las świeży (Lśw), Las wilgotny (Lw), Las mieszany wyżynny świeży (LMwyżśw), Las wyżynny świeży (Lwyżśw), Las mieszany wyżynny wilgotny (LMwyżw), Las wyżynny wilgotny (Lwyżw), Las mieszany górski świeży (LMGśw), Las górski świeży (LGśw), Las mieszany górski wilgotny (LMGw), Las górski wilgotny (LGw),

- b) siedliska borowe: Bór suchy (Bs), Bór świeży (Bśw), Bór wilgotny (Bw), Bór mieszany świeży (BMśw), Bór mieszany wilgotny (BMw), Bór mieszany wyżyny świeży (BMwyżśw), Bór mieszany wyżyny wilgotny (BMwyżw), Bór wysokogórski (BWG), Bór górski świeży (BGśw), Bór mieszany górski świeży (BMGśw), Bór mieszany górski wilgotny (BMGw),
- c) siedliska łąkowe, olsowe i bagienne: Bór bagienny (Bb), Bór mieszany bagienny (BMb), Las mieszany bagienny (LMb), Ols (Ol), Las łąkowy (Lł), Ols jesionowy (OlJ), Las łąkowy wyżyny (Lłwyż), Ols jesionowy wyżyny (OlJwyż), Las łąkowy górski (LłG), Bór górski bagienny (BGb), Bór mieszany górski bagienny (BMGb), Ols jesionowy górski (OlJG).

3) Korytarze ekologiczne wskazywane są na podstawie planów zagospodarowania przestrzennego województwa oraz informacji zawartych na stronie geoserwis.gdos.gov.pl.

4) Zgodnie z definicją zawartą w art. 5 pkt 27 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2018 r. poz. 1614).

5) Działka rolna w odniesieniu do sposobu użytkowania.

6) Wskaźnik kształtu oblicza się jako stosunek rzeczywistego obwodu danej działki rolnej do obwodu kwadratu o takiej samej powierzchni.

7) Różnorodność powierzchniowa - wskaźnik uwzględniający udział poszczególnych form pokrycia terenu w danym krajobrazie i oblicza się ze wzoru: $Wskaźnik = -\sum p_i \log 2 p_i$, gdzie kolejne p_i – to udziały (nie procent, lecz jako ułamek dziesiętnej całości) form pokrycia terenu określonych we wszystkich wskaźnikach z cechy A8.

8) Integralność tła krajobrazowego - wskaźnik, który przed obliczeniem wymaga przetworzenia mapy pokrycia terenu na dwie kategorie: a) tło krajobrazowe, b) inne niż tło krajobrazowe. Dla każdego z tych wskaźników należy następnie zliczyć z mapy liczbę płatów tła (zmienna f) oraz liczbę perforacji w płatach tła – czyli liczbę tych płatów, które nie są tłem, ale są tłem otoczone ze wszystkich stron (zmienna d). Obliczenia przebiegają następująco: oblicza się dwa wskaźniki cząstkowe:

$$e_1 = \frac{1}{f+d} \quad \text{oraz} \quad e_2 = \frac{f}{f+d}$$

a następnie końcowy wskaźnik integralności tła krajobrazowego $e = \sqrt{e_1^2 + e_2^2}$

Interpretacja wskaźnika:

- wartości bliskie 1,4 – tło niepofragmentowane i nieperforowane;
- wartości bliskie 1,0 – tło pofragmentowane i nieperforowane;
- wartości bliskie 0,0 – tło niepofragmentowane i perforowane lub liczba fragmentów i perforacji bardzo wysoka;
- wartości bliskie 0,5 – tło pofragmentowane i perforowane – liczba fragmentów i perforacji zbliżona.

Gdy liczba perforacji jest znacznie mniejsza od liczby fragmentów – wskaźnik wyższy niż 0.5; gdy liczba perforacji znacznie wyższa od liczby fragmentów – wskaźnik niższy niż 0.5.

5.1. Cechy analityczne - kulturowe krajobrazu

W ramach charakterystyki cech analitycznych kulturowych należy wziąć pod uwagę zabytki oraz obiekty, które nie noszą cech zabytkowych (nie spełniają m.in. takich kryteriów jak dawność lub historyczność), ale charakteryzują je wartości estetyczne lub emocjonalne bądź są istotne dla wartości danego krajobrazu (*obiekty wyróżniające się*).

Tabela 2

Cecha		Wskaźnik ¹⁾		Rodzaje obiektów	Fakultatywne (F)/Obligatoryjne (O)
		Oznaczenie	Opis		
B1	Obiekty archeologiczne	B1a	Grodzisko		O
		B1b	Osada		
		B1c	Cmentarzysko		
		B1d	Pracownia		
		B1e	Pojedynczy kurhan		
		B1f	Obiekt archeologiczny o nieustalonej funkcji lub nieprzebadany		
B2	Układy ruralistyczne i obiekty zabudowy wiejskiej i podmiejskiej	B2a	Wieś	Pozostałe wyróżniające się obiekty niezaliczone do wskaźników B1a-B1e lub nierozdzielone w bazach danych. Typ morfologiczny: 1. Ulicówka. 2. Szeregówka. 3. Łańcuchówka. 4. Wielodrożnica. 5. Rzędówka. 6. Widlica. 7. Okolnica.	F

			8. Owalnica. 9. Wieś placowa. 10. Inne wyróżniające się obiekty z ramach tego wskaźnika.⁷⁾	
B2b	Osiedla samotnicze		1. Pojedyncze siedliska. 2. Przysiółki. 3. Zabudowania na terpach. 4. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.⁷⁾	F
B2c	Stopień zachowania tradycyjnej zabudowy wiejskiej na działce siedliskowej		1. Zachowany i cenny cały układ zagrody z budynkiem/budynkami mieszkalnym(i), inwentarskim(i), składowym(i) i innym(i) gospodarczym(i) o charakterystycznych cechach regionalnych (konstrukcja, forma, detal). 2. Zachowany częściowo układ zagrody z budynkiem/budynkami mieszkalnym(i), inwentarskim(i), składowym(i) lub innym(i) gospodarczym(i) o charakterystycznych cechach regionalnych (konstrukcja, forma, detal). 3. Budynki mieszkalne, składowe lub gospodarcze niewystępujące w układzie zagrody o charakterystycznych cechach regionalnych (konstrukcja, forma, detal).	O
B2d	Obiekty – relikty gospodarki folwarczno-dworskiej ²⁾		1. Pałace. 2. Dwory. 3. Zabudowanie dworskie (stajnie, wozownie, czworaki). 4. Parki podworskie lub przypałacowe z małą architekturą i stawami.	O

			5. Karczmy. 6. Wiejskie place (z relikdami, np. pręgierze, wiejskie stawy tzw. „kaczenie”). 7. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.⁷⁾		
B2e	Obiekty hydrotechniki		1. Stawy. 2. Studnie. 3. Wieże wodne. 4. Pompy wodne. 5. Budowle ochrony brzegów morskich i morskich wód wewnętrznych. 6. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.⁷⁾	F	
B2f	Obiekty związane z wypasem		1. Szatały. 2. Bacówki. 3. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.⁷⁾	O	
B2g	Charakterystyczne regionalne ogrodzenia		1. Faszynowe lub drewniane płoty. 2. Kamienne murki, podmurówki. 3. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.⁷⁾	F	
B2h	Elementy krajobrazu związane ze specyfiką upraw		1. Chmielniki. 2. Pasieki. 3. Winnice. 4. Piwniczki winne. 5. Ostrewki. 6. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.⁷⁾	F	
B2i	Parki pełniące rolę biocenotyczną ²⁾⁵⁾		1. Parki niepielęgnowane. 2. Parki pielęgnowane. 3. Parki leśne. 4. Parki uzdrowiskowe.	F	

				5. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika, a nie wykazane w ramach innych cech. ⁷⁾	
B3			B2j	Inne obiekty zabudowy wiejskiej	F
	Obiekty dawnych granic i reliktowe formy własności		B3a	Elementy dawnych granic administracyjnych, w tym państwowych	F
			B3b	Elementy dawnych granic własności	F
B4			B4a	Ufortyfikowane miasta, grody ⁵⁾	O
	Obiekty architektury warownej, obronnej i wojskowej		B4b	Inne obiekty inkastelowane ²⁾	F
			B4c	Obiekty w miejscach granicznych, punktach widokowych, itp.	O
				Pozostałe wyróżniające się obiekty zabudowy wiejskiej niezaliczone do wskaźników B2a-B2i. 1. Słupy graniczne. 2. Strażnice, celnice. 3. Zasięki, okopy. 4. Zapory, postumenty od szlabanów. 5. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.⁷⁾ 1. Mury i murki grodzące. 2. Wały graniczne. 3. Drzewa i zadrzewienia³⁾ śródpolne. 4. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.⁷⁾ 1. Twierdze, fortece o charakterystycznej architekturze i udziale obiektów inżynierii ziemnej. 2. Ufortyfikowane miasta. 3. Dawne grody. 4. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.⁷⁾ 1. Inkastelowane klasztory. 2. Obmurowane, obwałowane kościoły. 3. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.⁷⁾ 1. Zamki obronne. 2. Warownie. 3. Strażnice. 4. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.⁷⁾	

			B4d Obwarowania starych miast o rodowodzie średniowiecznym²⁾	1. Mury miejskie. 2. Fosy. 3. Barbakany. 4. Bramy. 5. Palisady. 6. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.⁷⁾	O
		B4e	Obszary i obiekty wojenne, systemy obronne	1. Schrony. 2. Bunkry. 3. Ziemianki. 4. Transzeje i linie umocnień. 5. Historyczne poligony. 6. Koszary. 7. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.⁷⁾	F
		B4f	Inne obiekty warowne, obronne i wojskowe	Pozostałe wyróżniające się obiekty architektury warownej, obronnej i wojskowej niezaliczone do wskaźników B4a-B4e.	O
B5	Obiekty górnictwa, hutnictwa i energetyki	B5a	Wyrobiska górnicze i pogórnice	Wszystkie pojedyncze i skupione obiekty eksploatacji powierzchniowej surowców: 1) kamieniołomy, 2) piaskownie, 3) glinianki, 4) żwirownie, 5) inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.⁷⁾	F
		B5b	Obiekty zabudowy kopalń i hut²⁾	1. Szyby wyciągowe. 2. Kominy i chłodnie. 3. Zabytkowe obiekty administracji i obsługi kopalni i hut. 4. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego	F

			wskaźnika. ⁷⁾	
B5c	Wieże wiertnicze ropy i gazu	1. Kiwony. 2. Kieraty. 3. Słupy, wieże wiertnicze. 4. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika. ⁷⁾	F	
B5d	Hałdy	Czynne i zrehabilitowane: 1) zwały i hałdy pogórnice, 2) pohutnicze, 3) poenergetyczne, 4) inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika. ⁷⁾	F	
B5e	Zbiorniki wodne w nieckach osiadania i inne zbiorniki pogórnice	1. Zbiorniki poeksploatacyjne. 2. Pojedyncze zbiorniki w nieckach osiadania. 3. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika. ⁷⁾	F	
B5f	Obiekty o funkcjach energetycznych	1. Farmy wiatrowe. 2. Farmy fotowoltaiczne. 3. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika. ⁷⁾	F	
B5g	Inne obiekty po-górnice i po-hutnicze	Pozostałe wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika. ⁷⁾	F	
B6a	Obiekty związane z przetwórstwem drewna i zasobów leśnych	1. Smolarnie i potażnie. 2. Mielerze i retorty. 3. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika. ⁷⁾	O	
B6b	Obiekty małej hydro-energetyki	1. Młyny. 2. Turbiny wodne. 3. Młynówki. 4. Kanały. 5. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego	O	
B6	Obiekty rzemiosła i przemysłu			

				wskaźnika. ⁷⁾	
B6c	Obiekty dawnego hutnictwa			1. Kuźnice. 2. Dymarki. 3. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika. ⁷⁾	O
B6d	Obiekty rzemiosła włókienniczego			1. Tkalnie. 2. Fiolusze. 3. Garbarnie, farbarnie. 4. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika. ⁷⁾	O
B6e	Obiekty przemysłu spożywczego			1. Browary. 2. Gorzelnie. 3. Cukrownie. 4. Silosy na zboża. 5. Wiatraki drewniane. 6. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika. ⁷⁾	O
B6f	Obiekty przetwórstwa skalnego			1. Cementownie. 2. Wapienniki. 3. Cegielnie. 4. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika. ⁷⁾	O
B6g	Inne obiekty przemysłu i rzemiosła			Pozostałe wyróżniające się obiekty rzemiosła i przemysłu niezaliczone do wskaźników B6a-B6f.	F
B7a	Obiekty kultu wyznania katolickiego			1. Klasztory. 2. Kalwarie. 3. Kościoły. 4. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika. ⁷⁾	O
B7b	Obiekty wyznań innych			1. Cerkwie. 2. Meczety.	O
B7	Kompleksy religijne i obiekty kultu				

			niż katolickie	3. Synagogi. 4. Kościoły ewangelickie. 5. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika. ⁷⁾	
B7c	Cmentarze			1. Komunalne. 2. Katolickie. 3. Żydowskie. 4. Prawosławne. 5. Grekokatolickie. 6. Protestantckie. 7. Muzułmańskie. 8. Menonickie. 9. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika. ⁷⁾	O
B7d	Obiekty i skupienia obiektów małej architektury sakralnej			1. Kaplice i kapliczki. 2. Drogi krzyżowe. 3. Figury świętych. 4. Krzyże przydrożne i wolnostojące. 5. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika. ⁷⁾	O
B7e	Obiekty i miejsca kultu przedchrześcijańskiego i niechrześcijańskiego			1. Kamienne kręgi. 2. Inne, wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika ⁷⁾ , w szczególności miejsca sobótek, sabatów, dziadów.	O
B7f	Inne obiekty kultu			Pozostałe wyróżniające się obiekty religijne kultu, niezaliczone do wskaźników B7a-B7e.	F
B8	Miejsca martyrologii i pamięci	B8a	Miejsca po rozegranych bitwach i wojnach	1. Pola bitew. 2. Miejsca ważnych potyczek i akcji wojennych.	O
		B8b	Miejsca masowych straceń	1. Obozy masowej zagłady. 2. Miejsca straceń.	O

B9			Miejsca upamiętnienia	1. Cmentarze wojenne. 2. Cmentarze choleryczne i inne epidemiczne. 3. Kopce. 4. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika. ⁷⁾	O
	Obiekty architektury mieszczańskiej i rezydencjalnej	B9a	Obiekty i zespoły rezydencjalne	1. Zabytkowe kamienice i ich zespoły. 2. Pałace i dwory. 3. Wille. 4. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika. ⁷⁾	O
		B9b	Osiedla i zabudowania patronackie	1. Osiedla o charakterystycznej architekturze. 2. Specyficzne pojedyncze domy (np. domy stalowe) poza osiedlami. 3. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika. ⁷⁾	O
		B9c	Obiekty użyteczności publicznej	1. Poczty. 2. Banki. 3. Sądy. 4. Szpitale. 5. Teatry, filharmonie. 6. Szkoły. 7. Ratusze. 8. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika. ⁷⁾	O
		B9d	Obiekty handlowe	1. Kramy. 2. Sukiennice. 3. Jatki. 4. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika. ⁷⁾	O
		B9e	Historyczne przestrzenie publiczne	1. Rynki, place. 2. Parki miejskie i charakterystyczne skwery. 3. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika. ⁷⁾	O

					wskaźnika. ⁷⁾	
	B9f	Inne obiekty architektury mieszczańskiej i rezydencjalnej	Pozostałe wyróżniające się obiekty architektury mieszczańskiej i rezydencjalnej niezaliczone do wskaźników B9a-B9e.			F
B10	B10a	Historyczne obiekty infrastruktury komunikacyjnej	Obiekty służące funkcji transportowej i podróźnej	1. Dworce kolejowe. 2. Zajezdnie. 3. Mosty, wiadukty. 4. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika. ⁷⁾		O
	B10b	Linie struktury komunikacyjne ⁴⁾	Linie kolejowe, w tym wąskotorowe. Linie tramwajowe.	1. Linie kolejowe, w tym wąskotorowe. 2. Linie tramwajowe.		F
	B10c	Obiekty hydrotechniczne	Przystanie wodne. Stare stocznie. Historyczne kanały wodne. Akwedukty, jazy, śluzy.	1. Przystanie wodne. 2. Stare stocznie. 3. Historyczne kanały wodne. 4. Akwedukty, jazy, śluzy. 5. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika. ⁷⁾		O
	B10d	Inne zabytkowe obiekty infrastruktury komunikacyjnej	Pozostałe wyróżniające się obiekty infrastruktury komunikacyjnej niezaliczone do wskaźników B10a-B10c.			F
B11	B11a	Obiekty architektury uzdrowiskowej, turystyczno-rekreacyjnej i wypoczynkowej	Obiekty architektury sanatoryjnej	1. Sanatoria. 2. Pijalnie wód. 3. Domy zdrojowe. 4. Tężnie. 5. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika. ⁷⁾		O
	B11b	Obiekty turystyczne i rekreacyjne	Amfiteatry. Ogrody botaniczne. Arboreta. Palmiarnie.	1. Amfiteatry. 2. Ogrody botaniczne. 3. Arboreta. 4. Palmiarnie.		O

	sportowej, obserwacyjnej i nawigacyjnej	B11c	Obiekty noclegowe, hotelowe i gastronomiczne	5. Promenady. 6. Mola. 7. Deptaki. 8. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika. ⁷⁾ 1. Schroniska turystyczne. 2. Baczki turystyczne. 3. Hotele o wyróżniającej się architekturze. 4. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika ⁷⁾	F
			B11d	Obiekty nawigacyjne i obserwacyjne	1. Wieże widokowe. 2. Wieże triangulacyjne. 3. Obserwatoria meteorologiczne i astronomiczne. 4. Latarnie morskie. 5. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika. ⁷⁾
B12	Obiekty chronione ⁵⁾	B11e	Inne obiekty architektury uzdrowiskowej, turystyczno-rekreacyjnej i wypoczynkowej sportowej, obserwacyjnej i nawigacyjnej	Pozostałe wyróżniające się obiekty, architektury uzdrowiskowej, turystyczno-rekreacyjnej i wypoczynkowej sportowej, obserwacyjnej i nawigacyjnej niezaliczone do wskaźników B11a-B11d.	F
		B12a	Obiekty wpisane na listę Światowego Dziedzictwa UNESCO		O
		B12b	Formy ochrony zabytków	1. Wpis do rejestru zabytków. 2. Pomnik historii.	O

				3. Park kulturowy. 4. Ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o realizacji inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego, oraz m.in. decyzja o realizacji strategicznych sieci przesyłowych i decyzja o ustaleniu lokalizacji inwestycji w zakresie CPK.	
B13	Obiekty łączności	B13	Obiekty łączności	1. Stacje bazowe telefonii komórkowej. 2. Maszty radiowe lub radiowo-telewizyjne. 3. Inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika.⁷⁾	F

Objaśnienia:

- 1) Jednostką dla wskaźników w tej tabeli jest zagęszczenie, tj. liczba danych obiektów na km², z wyjątkiem obiektów liniowych (patrz objaśnienie nr 4).
- 2) Rozróżnienie wskaźnika na poszczególne rodzaje obiektów jest fakultatywne.
- 3) Zgodnie z definicją zawartą w art. 5 pkt 27 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2018 r. poz. 1614).
- 4) Wskaźnik liczony w jednostce km/km², tj. długość danego obiektu na kilometr powierzchni.
- 5) W ramach tego wskaźnika należy wymienić obiekty, które nie zostały wskazane w pozostałych wskaźnikach.
- 6) Informacje dotyczące pkt. 4 podaje się fakultatywnie.
- 7) Za obiekty określone jako „inne wyróżniające się obiekty w ramach tego wskaźnika” należy uznać wszystkie pozostałe zabytki oraz inne obiekty świadczące o lokalnej specyfice architektonicznej, charakteryzujące się cechami szczególnymi i niepowtarzalnymi, lub obiekty wyróżniające się w danym krajobrazie, np. stadiony, specyficzne wieżowce, mosty, które nie są zabytkami i nie noszą cech zabytkowych (nie

spełniają kryteriów takich jak dawność i historyczność), ale charakteryzują się w szczególności ważnymi wartościami estetycznymi, emocjonalnymi, lub są unikatowe.

5.2. Dla wskaźników z Tabeli nr 2 wskazuje się (jako informacje dodatkowe):

1) status ochrony – park kulturowy (PK), pomnik historii (PH), wpis do rejestru zabytków (Z);

oraz fakultatywnie:

2) status ochrony – ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej, decyzji o realizacji inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego, oraz m.in. decyzji o realizacji strategicznych sieci przesyłowych i decyzja o ustaleniu lokalizacji inwestycji w zakresie CPK (U);

3) opis cech szczegółowych w tym – lokalizację, zachowane detale architektoniczne, formy skupienia obiektów, dostępność;

4) czas utworzenia lub powstania – rok, wiek lub epoka;

5) obecne funkcjonowanie zgodne z pierwotnym przeznaczeniem: zgodne, niezgodne, nieużytkowane;

6) stan zachowania wg następującego opisu:

a) bardzo dobry – stan obiektu zgodny z pierwotną formą, autentyczna substancja obiektu w idealnej kondycji, doskonale utrzymana (np. po konserwacji, restauracji),

b) dobry – stan obiektu zgodny z pierwotną formą, brak śladów zniszczenia,

c) zły – występowanie poważnych odchyłeń i zniekształceń formy obiektu (np. zanik autentycznej substancji, przebudowania stylistyczne),

d) bardzo zły – widoczne pozostałości zniszczonego, lecz niecałkowicie rozebranego obiektu;

7) uwagi.

6. Cechy syntetyczne krajobrazu

Cechy syntetyczne określają w sposób ogólny zjawiska bezpośrednio niemierzalne, mające charakter złożony i zależne od bardzo wielu cech szczegółowych (analitycznych). Dla każdej cechy w Karcie Charakterystyki Krajobrazu należy podać wartość zgodnie ze wskazaniem zawartymi w kolumnie „Definicja klas wskaźnika”.

Tabela 3

Cecha		Definicja klas wskaźnika	Fakultatywne (F)/Obligatoryjne (O)
Oznaczenie	Nazwa		
C1	Tradycja	1. Krajobrazy tradycyjne – obszary charakteryzujące się materialnymi lub niematerialnymi dowodami tradycji, w szczególności budowlanej, architektonicznej lub tradycji użytkowania terenu i stylu życia społeczności zamieszkującej obszar danego krajobrazu. Kulturowane są regionalne wzory budownictwa, architektura, detal stylistyczny, sposoby użytkowania ziemi, zachowana jest tradycyjna fizjonomia regionu i tradycje niematerialne (lokalne, regionalne), a także symbolika przestrzeni, w szczególności <i>sacrum i genius loci</i>. Obiekty lub zjawiska, świadczące o zachowaniu tradycji występują punktowo, tworzą ciągi lub nieregularne zbiory na ponad 50% powierzchni opisywanego obszaru. 2. Krajobrazy, w których nie ujawniają się bezpośrednio ślady tradycji lokalnych lub regionalnych lub ujawniają się na poniżej 50% powierzchni danego krajobrazu.	O
C2 ¹⁾	Tożsamość	Krajobrazy, w których istnieje wyraźny przestrzenny zapis cech szczególnych i wyróżniających krajobraz, a także składników materialnych krajobrazu oraz niematerialnych wartości kulturowanych przez mieszkańców, w tym także idei, przekonań, poglądów religijnych, przynależności historycznych, etnicznych, językowych, kulturowania specyficznych obyczajów. Wskaźnik ten jest skorelowany ze swojskością krajobrazu i jego tradycją. 1. Krajobrazy wykazujące cechę tożsamości, gdy w badaniach ankietowych ponad 75% badanych osób wykazało ten rodzaj identyfikacji z miejscem.	F

		2. Krajobrazy tracące swą cechę tożsamości, lub ją zyskujące, gdy wyniki ankietyzacji badanych osób wynoszą 25–75%. 3. Krajobrazy pozbawione cechy tożsamości, gdy mniej niż 25% badanych pozytywnie oceniło swoją identyfikację z miejscem.	
C3 ¹⁾	Swojskość	Swojskość określana jest przez dające się stwierdzić na obszarze danego krajobrazu związki przynależności i przywiązania ludności do miejsca. 1. Krajobrazy posiadające cechę swojskości, gdy ponad 75% ankietowanych potwierdziła istnienie związków przynależności i przywiązania z miejscem (krajobrazem). 2. Krajobrazy tracące cechę swojskości lub ją zyskujące, gdy wyniki ankietyzacji badanych osób wskazują na wartość 25–75%. 3. Krajobrazy pozbawione cechy swojskości, gdy mniej niż 25% badanych potwierdziło istnienie związków przynależności i przywiązania z miejscem (krajobrazem).	F
C4	Funkcje podstawowe krajobrazu	Dominujące przeznaczenie obszaru wynika z występującego zestawu cech i elementów przyrodniczych lub wprowadzonych na danym obszarze przez człowieka dla realizacji określonych celów. Dla określenia podstawowej funkcji krajobrazu należy wybrać nie więcej niż dwie z podanej niżej listy (komplementarność funkcji podstawowych): 1) funkcja schronienia: a) 1 A – Funkcja osadnicza, b) 1 B – Funkcja obronna (warowna); 2) funkcja ekologiczna; 3) funkcja ochrony przyrody; 4) funkcja materialno-zaopatrzeniowa: a) 4A – funkcja rolnicza – produkcji rolnej, b) 4B – funkcja produkcji leśnej, c) 4C – funkcja gospodarki wodnej i rybnej, d) 4D – funkcja górnicza, e) 4E – funkcja przemysłowa, f) 4F – funkcja magazynowo-składowa; 5) funkcja usługowa; 6) funkcja energo-zaopatrzeniowa (produkcji energii): a) 6A – funkcja energetyczna, b) 6B – funkcja górnicza. 7) funkcja komunikacyjna:	O

		a) 7A – funkcja transportowa, b) 7B – funkcja zapewnienia łączności; 8) funkcja kulturalna; 9) funkcja rekreacyjna: a) 9A – funkcja rozrywkowo-wypoczynkowa, b) 9B – funkcja turystyczna, c) 9C – funkcja rekreacyjno-sportowa; 10) funkcja duchowa: a) 10A – funkcja sakralna, w tym religijna, b) 10B – funkcja symboliczna; 11) funkcja estetyczna; 12) funkcja inna niż wymieniona w pkt 1–11	
C5	Funkcje uzupełniające krajobrazu	Dodatkowe funkcje spełniane przez dany krajobraz (obszar polifunkcyjny) lub wypełniane okresowo lub epizodyczne role obszaru wobec człowieka (lub środowiska) wynikające z obecności specyficznego zestawu cech i elementów przyrodniczych lub wprowadzonych przez człowieka. Należy wskazać maksymalnie dwie funkcje uzupełniające, według kodów jak dla cechy C4	F

Objaśnienia:

¹⁾ Cechy C2 i C3 oceniane są na podstawie badań ankietowych.

Wzór Karty Charakterystyki Krajobrazu¹⁾

Tabela 4.

Moduł I. Metryczka ogólna krajobrazu ²⁾		
Kod krajobrazu ³⁾		
Typ, podtyp i nazwa krajobrazu ⁴⁾		
Typ rzeźby terenu ⁴⁾		
Kod mezoregionu		
Nazwa mezoregionu		Położenie administracyjne
Typ krajobrazu naturalnego		
Kod podokręgu geobotanicznego		
Nazwa podokręgu geobotanicznego		
Typ krajobrazu roślinności potencjalnej		
Kod regionu historyczno-kulturowego		Data opracowania charakterystyki krajobrazu
Typ regionu historyczno-kulturowego		

Objaśnienia:

¹⁾ Karty Charakterystyki Krajobrazu mogą być sporządzane wyłącznie w formie elektronicznej.

²⁾ Dla danych: typ krajobrazu naturalnego, kod podokręgu geobotanicznego, nazwa podokręgu geobotanicznego, typ krajobrazu geobotanicznego, kod regionu historyczno-kulturowego, typ regionu historyczno-kulturowego, należy podać źródło informacji.

³⁾ Zgodnie z wytycznymi zawartymi w załączniku nr 1 w pkt 3.

⁴⁾ Typ krajobrazu oraz rzeźba terenu określone zgodnie z załącznikiem nr 2.

7.1. Dla każdego zidentyfikowanego krajobrazu należy określić cechy oraz właściwe dla nich wskaźniki:

1) analityczne, określone na podstawie tabeli nr 1 i 2, dla których wskaźniki mają wartość niezerową, w tym:

- a) cechy charakterystyczne typologicznie, są to cechy obszarów, obiektów lub procesów, których obecność jest powszechna w danym regionie i które zostały wybrane jako właściwe dla danego podtypu krajobrazu, zgodnie z załącznikiem nr 2,

Wybór właściwych cech typologicznych dla poszczególnych podtypów polega na porównaniu wszystkich zidentyfikowanych cech występujących we wszystkich krajobrazach na obszarze województwa o tym samym podtypie. Jeżeli dana cecha występuje w co najmniej 75% krajobrazów o danym podtypie, wówczas należy ją uznać za cechę charakterystyczną typologiczną,

- b) cechy unikatowe to atrybuty przestrzeni, które nie są cechami charakterystycznymi danego podtypu krajobrazu i które występują w maksymalnie 5% krajobrazów danego podtypu w województwie. Cechy unikatowe to cechy różnicujące w sposób jednoznaczny krajobrazy tego samego podtypu. Na występowanie cech unikatowych wpływa niepowtarzalność i odrębność danego krajobrazu w stosunku do innych krajobrazów z tego samego podtypu;

- 2) cechy syntetyczne krajobrazu, określone dla danego krajobrazu na podstawie tabeli nr 3.

Moduł II. Cechy analityczne¹⁾				
Lp.	Cecha	Wskaźnik	Wartość	Informacje dodatkowe
Blok 1. Cechy charakterystyczne typologiczne				
...				
Blok 2. Cechy unikatowe				
...				

Objaśnienia :

¹⁾ Należy wymienić cechy obligatoryjne oraz te fakultatywne, dla których określono wartość.

Moduł III. Cechy syntetyczne	
Cecha	Wartość wskaźnika
Tradycja	
Tożsamość	
Swojskość	
Funkcje podstawowe krajobrazu	
Funkcje uzupełniające krajobrazu	

7.2. Na potrzeby przeprowadzenia oceny wartości krajobrazów dokonuje się porównania poszczególnych cech charakterystycznych typologicznie z innymi krajobrazami zaklasyfikowanymi do tego samego podtypu. Wyniki uzyskane w tym Module należy uwzględnić przy wypełnianiu Karty Oceny Krajobrazu.

Moduł IV. Wyniki porównania z innymi krajobrazami¹⁾			
Nr	Cecha	Wskaźnik ²⁾	Porównanie ³⁾ ze wszystkimi krajobrazami tego samego podtypu w województwie

Objaśnienia:

¹⁾ Moduł IV dotyczy cech analitycznych (A i B).

²⁾ Wskaźniki, które zostały określone w Module II.

³⁾ Wartości porównawcze dla cech analitycznych wyraża się w wielokrotnościach odchylenia standardowego od średniej dla całej rozpatrywanej populacji generalnej. Obliczenia wartości odchylenia standardowego (i odpowiednich wielokrotności) należy przeprowadzić (po wcześniejszym zestawieniu danych dla wszystkich krajobrazów z właściwej grupy) w dowolnym, powszechnie stosowanym programie statystycznym.

Moduł V sporządzany jest obligatoryjnie jedynie dla krajobrazów priorytetowych:

Moduł V. Dokumentacja fotograficzna¹⁾ i kartograficzna	
Zdjęcie 1	
Zdjęcie 1	
...	
Mapa 1	
Mapa 2	
...	

Objaśnienia:

¹⁾ Wszystkie fotografie powinny mieć metryczkę obejmującą m.in. tytuł (nazwę obszaru, lub obiektu), imię i nazwisko autora, datę wykonania i georeferencję. Fotografie powinny przedstawiać cechy i obiekty oraz ogólne plany obrazujące fizjonomię i styl krajobrazu.

Wydział ds. Obszarów Chronionych
Departament Zarządzania Zasobami Przyrodniczymi

M. Kosewska
03.09.2018 r.

Starszy Specjalista
M. Kosewska
Małgorzata Kosewska
03.09.2018 r.

Wydział ds. Obszarów Chronionych
Departament Zarządzania Zasobami Przyrodniczymi

J. Kubiś
03.09.2018 r.

Sposób oceny wartości zidentyfikowanych krajobrazów

1. Ocena wartości zidentyfikowanych krajobrazów sporządzana jest na podstawie informacji zebranych w Kartach Oceny Krajobrazu¹⁾, której wzór stanowi Tabela 1.

Ocena wartości krajobrazów polega na przypisaniu wybranym cechom analitycznym wskazanym w Module IV w Karcie Charakterystyki Krajobrazu, oraz wybranym cechom syntetycznym (wskazanym w Module III Karty Charakterystyki Krajobrazu) odpowiedniego stanu zachowania lub wykształcenia w skali trzystopniowej:

I – stan bardzo dobry lub dobry,

II – stan przeciętny,

III – stan niewystarczający lub zły.

2. Ocena polega na:

1) porównaniu cech analitycznych przyrodniczych (A) i kulturowych (B) charakterystycznych typologicznie z cechami innych krajobrazów tego samego podtypu w województwie;

2) nadaniu cechom unikatowym konkretnych wartości zgodnie ze wskazaniami zawartymi w ust. 3 pkt 3;

3) nadaniu cechom syntetycznym (C) konkretnych wartości zgodnie ze wskazaniami zawartymi w ust. 3 pkt 4.

3. Sposób oceny stanu zachowania lub wykształcenia cech analitycznych przyrodniczych i kulturowych krajobrazu oraz cech syntetycznych krajobrazu:

1) spośród cech analitycznych przyrodniczych krajobrazu (tabela nr 1, załącznik nr 3) w ocenie wartości krajobrazu bierze się pod uwagę następujące cechy i wskaźniki: A1, A2, A3, A4, A5, A6a, A7a, A7c i A10a.

Cechy te ocenia się według poniższych zasad:

a) wartość I przypisuje się w przypadku, gdy cecha charakterystyczna dla podtypu występuje znacznie silniej niż przeciętnie (co najmniej 1 odchylenie standardowe powyżej średniej),

b) wartość III przypisuje się w przypadku, gdy cecha charakterystyczna dla podtypu występuje znacznie słabiej niż przeciętnie (co najmniej 1 odchylenie standardowe poniżej średniej),

c) w pozostałych przypadkach przypisuje się wartość II;

2) spośród cech analitycznych kulturowych krajobrazu (tabela nr 2, załącznik nr 3) w ocenie wartości krajobrazu bierze się pod uwagę następujące cechy i wskaźniki: B1, B2c-B2j, B3, B4 i B6-B12.

Cechy te ocenia się według poniższych zasad:

a) wartość I przypisuje się gdy cecha charakterystyczna dla podtypu występuje znacznie silniej niż przeciętnie (co najmniej 1 odchylenie standardowe powyżej średniej),

b) wartość III przypisuje się gdy cecha charakterystyczna dla podtypu występuje znacznie słabiej niż przeciętnie (co najmniej 1 odchylenie standardowe poniżej średniej),

c) w pozostałych przypadkach przypisuje się wartość II;

3) cechom unikatowym przypisuje się ocenę według poniższych zasad:²⁾

a) wartość I przypisuje się jeżeli cecha lub zestaw cech unikatowych wpływa na to, że dany krajobraz jest niepowtarzalny, a jednocześnie rozpoznawalny w sensie fizjonomicznym lub funkcjonalnym w porównaniu z pozostałymi krajobrazami danego podtypu w województwie,

b) wartość II przypisuje się jeżeli cecha lub zestaw cech unikatowych nie ma wpływu na to, że dany krajobraz jest niepowtarzalny, a jednocześnie rozpoznawalny w sensie fizjonomicznym lub funkcjonalnym w porównaniu z pozostałymi krajobrazami danego podtypu w województwie;

4) dla niżej wymienionych cech syntetycznych wartości dla stanu zachowania/wykształcenia określa się w następujący sposób:

a) Tradycja: 1 – I, 2 – III;

b) Tożsamość: 1 – I, 2 – II, 3 – III;

c) Swojskość: 1 – I, 2 – II, 3 – III;

Objaśnienia:

¹⁾ Karty Oceny Krajobrazu mogą zostać sporządzone wyłącznie w formie elektronicznej.

²⁾ Oceny dokonuje się subiektywnie biorąc pod uwagę uwarunkowania danego krajobrazu lub zasięg występowania danej cechy.

Tabela 1

Wzór Karty Oceny Krajobrazu

Kod krajobrazu		
Typ krajobrazu		
Podtyp krajobrazu		
Nazwa krajobrazu		
Data oceny		
Autorzy oceny		
	Stan zachowania lub wykształcenia	Wskazania do typowania krajobrazu priorytetowego (T (tak)/N (nie)) ¹⁾
Cechy analityczne – charakterystyczne typologiczne		
...		
...		
Cechy analityczne - unikatowe		

...		
...		
Cechy syntetyczne		
Tradycja		
Tożsamość		
Swojskość		
Walory krajobrazowe ogólnie²⁾		
Walory przyrodnicze		
Walory kulturowe		
Fizjonomia krajobrazu ³⁾		
Walory akustyczne, zapachowe i sanitarne ⁴⁾		
Dynamika krajobrazu (ocena zmian, jakie zaszły w okresie od przeprowadzenia poprzedniego audytu krajobrazowego) – ocena opisowa⁵⁾		

Objaśnienia:

- 1) Jeżeli stan zachowania został określony jako I należy wpisać TAK, w pozostałych przypadkach należy wpisać NIE.
- 2) Należy określić opisowo, obligatoryjnie jedynie dla krajobrazów priorytetowych.
- 3) Jako fizjonomię krajobrazu należy rozumieć ogólny jego wygląd, tzn. zarówno ukształtowanie powierzchni, jak i jej pokrycie/użytkowanie.
- 4) Wypełnia się fakultatywnie.
- 5) Wypełnia się obligatoryjnie w ramach drugiego i następnych audytów krajobrazowych.

Dyrektor Departamentu
Zarządzenia Zasobami Przyrody

[Podpis]

03.08.18 r.

Starszy Specjalista
M. Kosewska
Małgorzata Kosewska
03.03.2018 r.

Naczelnik
Wydział ds. Obszarów Chronionych
Departament Zarządzenia Zasobami Przyrody

[Podpis]
Jakub Milczarek
07.09.2018

Sposób wskazania krajobrazów priorytetowych

1. Krajobraz priorytetowy powinien spełniać co najmniej jedno z poniższych kryteriów:
  - 1) unikatowość występowania – krajobraz, który cechują niepowtarzalne cechy analityczne, świadczące o indywidualności, odrębności i wyjątkowości. Krajobraz taki jest bardzo rzadko spotykany (jeden lub kilka o danym podtypie w województwie), a jednocześnie jest rozpoznawalny. Jest to krajobraz o wyrazistym i doskonale zachowanym stylu lub wyrazie krajobrazowym (w tym fizjonomicznym i funkcjonalnym), zachowanych w stopniu co najmniej dobrym;
  - 2) reprezentatywność – krajobraz, który stanowi modelowy, klasyczny przykład dla danego podtypu. Jednocześnie w przypadku krajobrazu z dominacją wartości przyrodniczych o bardzo wysokiej naturalności i zgodności ekosystemu z uwarunkowaniami abiotycznymi, obejmuje obszar optymalny pod względem funkcjonowania krajobrazu. W przypadku krajobrazów o przewadze wartości kulturowych (grupy B i C) reprezentuje zestaw cech charakterystycznych zachowanych w stopniu co najmniej dobrym – typowym dla danej epoki historyczno-stylistycznej lub cywilizacyjno-kulturowej. Jednocześnie jest to krajobraz, który charakteryzuje się czystością formy, rozumianej jako fizjonomicznie nie przekształcona forma użytkowania;
  - 3) dotychczasowa ochrona prawna – krajobrazy, w obrębie których występują: obszary lub obiekty objęte statusem parków narodowych, obszary z listy światowego dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego UNESCO, pomniki historii, rezerваты przyrody i parki kulturowe;
  - 4) ważność krajobrazu – krajobrazy, które otrzymały najwyższe wartości we wszystkich kategoriach oceny cech analitycznych i syntetycznych.
2. Procedura wyznaczania krajobrazów priorytetowych:

Wskazanie krajobrazów priorytetowych opiera się na szczegółowej analizie treści Karty Oceny Krajobrazu, o której mowa w załączniku nr 4. Dla każdego z wymienionych wyżej kryteriów, służących do wyboru krajobrazów priorytetowych występuje odmienny zestaw warunków formalnych, które przedstawiono poniżej:

- 1) unikatowość występowania – przynajmniej jedna cecha unikatowa wskazana w Karcie Oceny Krajobrazu ma wartość „TAK” w kolumnie „Wskazania do typowania krajobrazu priorytetowego”;
- 2) reprezentatywność – wszystkie cechy analityczne charakterystyczne dla danego podtypu mają wartość „TAK” w kolumnie „Wskazania do typowania krajobrazu priorytetowego”;
- 3) dotychczasowa ochrona prawna – co najmniej 90% powierzchni krajobrazu jest objęte statusem ochronnym, o której mowa w ust. 1 pkt 3;
- 4) ważność krajobrazu – krajobrazy, które otrzymały co najmniej 75% wskazań „TAK” w kolumnie „Wskazania do typowania krajobrazu priorytetowego”, w Karcie Oceny Krajobrazu, a nie zostały wytypowane na podstawie wyżej wymienionych kryteriów.

Wydział ds. Obszarów Chronionych
Departament Zarządzania Zasobami Przyrody

M. Orzeł 03.03.18 r.

Starszy Specjalista
M. Kosewska
Małgorzata Kosewska

M. Kosewska 09.2018 r.

Wydział ds. Obszarów Chronionych
Departament Zarządzania Zasobami Przyrody

J. Mikulski
Jakub Mikulski

Zagrożenia dla możliwości zachowania wartości krajobrazów priorytetowych oraz wartości krajobrazów w obrębie obszarów lub obiektów, o których mowa w art. 38a ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1073 i 1566 oraz z 2018 r. poz. 1496 i 1544)

1. Dla każdego wskazanego krajobrazu priorytetowego oraz dla krajobrazów w obrębie obszarów lub obiektów, o których mowa w art. 38a ust. 3 pkt 2 ustawy określa się zagrożenia dla zachowania ich wartości, w szczególności spośród niżej wymienionych.

Tabela 1

Przedmiot zagrożenia (odbiorca presji)	Kod zagrożenia	Rodzaj (charakter) działań i zjawisk stwarzających zagrożenia	Źródło zagrożeń ¹⁾	Zagrożenie wewnętrzne (w) lub zewnętrzne (z)	Skala zagrożenia (0 – 12 pkt) ²⁾
A. Zagrożenia dziedzictwa przyrodniczego	Dziedzictwo geologiczne i rzeźba terenu	A.1.1.	Eksploatacja węgla kamiennego <i>na zawal</i> , osiadanie gruntów		
		A.1.2.	Odkrywkowa eksploatacja węgla brunatnego		
		A.1.3.	Eksploatacja torfu		
		A.1.4.	Eksploatacja złóż innych niż węgiel kamienny, węgiel brunatny i torf		
		A.1.5.	Zwałowiska skały dołowej i mas ziemnych		
		A.1.6.	Składowiska odpadów		
		A.1.7.	Erozja gleb		
		A.1.8.	Wykopy, nasypy, obwałowania, kopce		

A.1.9.	Likwidacja osoblanych form rzeźby terenu (skarp, ostańców skalnych, wąwozów, meandrów, wydów, itp.)				
A.1.10	Likwidacja naturalnych stanowisk głazów narzutowych, piargów, gołoborzy, otoczków rzecznych, itp.				
A.1.11	Likwidacja naturalnych stanowisk i osoblności geologicznych, stanowisk minerałów oraz skamieniałości				
A.1.12	Niewłaściwa rekultywacja lub adaptacja wyrobisk i składowisk				
A.2.1.	Osuszanie torfowisk i bagien oraz likwidacja ich naturalnej szaty roślinnej				
A.2.2.	Fizyczna i chemiczna degradacja siedlisk łądowych				
A.2.3.	Naturalna i przyspieszona przez działalność człowieka sukcesja zbiorowisk zaroślowych i leśnych na naturalne i półnaturalne zbiorowiska nieleśne				
A.2.4.	Likwidacja drobnoskalowych siedlisk i ekosystemów nieleśnych				
A.2.5.	Wprowadzanie różnych form zabudowy i infrastruktury technicznej				
A.3.1.	Zmniejszanie się ogólnego udziału naturalnych i półnaturalnych ekosystemów w krajobrazie				

B. Zagrożenia dziedzictwa kulturowego	B.1. Osadnictwo	A.3.2.	Rozdrobnienie struktury przestrzennej (fragmentacja) i geometryzacja naturalnych i półnaturalnych ekosystemów				
		A.3.3.	Wzrost zagęszczenia barier ekologicznych w krajobrazie				
		A.3.4.	Zawężanie szerokości naturalnych i półnaturalnych stref ekotonowych				
		A.3.5.	Zmniejszenie się różnorodności biologicznej				
		B.1.1.	Zaburzenie struktury miejskich i wiejskich zabytkowych układów przestrzennych przez nowe inwestycje				
	B.1.2.	Degradująca styl krajobrazu adaptacja lub modernizacja układów osadniczych wiejskich i miejskich w tym osiedli robotniczych tzw. patronackich					
	B.1.3.	Niszczenie dziedzictwa archeologicznego					
	B.2. Architektura	B.2.1.	Brak należytej ochrony i konserwacji zabytkowych obiektów i zespołów architektonicznych				
		B.2.2.	Wprowadzanie do harmonijnych zespołów architektoniczno-krajobrazowych materiałów i obiektów degradujących wyraz stylistyczny i funkcjonalność całego zespołu				
		B.2.3.	Zanik cech architektury regionalnej; unifikacja materiałów i form architektury wiejskiej i miejskiej oraz jej bezpośredniego kontekstu krajobrazowego (ogrodzenia, podjazdy, zieleni)				

				Zanikanie tradycyjnych upraw, charakterystycznych dla określonych regionów		
B.3.	Obszary rolnicze			B.3.1. Zanikanie tradycyjnych upraw, charakterystycznych dla określonych regionów		
				B.3.2. Zanikanie charakterystycznego przestrzennego układu pól, zadrzewień oraz miedz, w postaci szachownicy pól, układu łanowego, niwowego itp., stanowiącego wyróżnik regionu - tzw. tekstury i faktury krajobrazu		
B.4.	Inżynieria wodna i łądowa			B.4.1. Zanikanie cennych kulturowo form inżynierjno-architektonicznych, związanych z tradycyjnymi technikami drobnoskalowej produkcji i przetwórstwa		
				B.4.2. Zanikanie, lub brak konserwacji cennych kulturowo form inżynierjno-technicznych – świadectw dawnych technologii		
B.5.	Obszary przemysłowe			B.5.1. Degradacja, upadek i rozpad materialnej substancji historycznych, zabytkowych zakładów przemysłowych i rzemieślniczych oraz osiedli patronackich		
				B.6.1. Zaburzenia struktury przestrzennej, wiodącej funkcji oraz degradacja <i>genius loci</i> i <i>sacrum</i> miejsc kultu religijnego		
B.6.	Miejsca kultu i pamięci narodowej			B.6.2. Zaburzenia struktury przestrzennej, wiodącej funkcji oraz deprecjonowanie powagi miejsc pamięci i martyrologii		
				B.6.3. Dewastacja obiektów i zespołów religijnych mniejszościowych wyznań		

C.1.		Kompozycja i ład przestrzenny	C.1.1.	Chaos przestrzenny i stylistyczny form zagospodarowania terenu			
			C.1.2.	Niszczanie cennych wartości historycznych, fizjonomicznych, przyrodniczych i architektonicznych przypadkową i nieestetyczną zabudową i infrastrukturą			
C.2.		C.2. Walory estetyczne	C.1.3.	Lokalizacja dominujących w krajobrazie obiektów wysokościowych i obszarowych			
			C.1.4.	Chaos przestrzenny i wizualny wywołany przez liczne reklamy, szczególnie w przestrzeniach publicznych i wzdłuż pasa dróg			
C. Zagrożenia fizjonomii krajobrazu			C.2.1.	Brak dbałości o estetyczne wkomponowanie tras i węzłów komunikacyjnych w otaczający krajobraz			
			C.2.2.	Przypadkowa i niewłaściwa stylizacja i kolorystyka wielokondygnacyjnych osiedli blokowych podczas działań termomodernizacyjnych			
			C.2.3.	Zarastanie roślinnością drzewiastą i krzewiastą ostańców skalnych i ruin zamków oraz muraw kserotermicznych, zamykanie komponowanych historycznych widoków, panoram i wnętrz krajobrazowych, itp.			

E. Inne zagrożenia	D. Zagrożenia walorów akustycznych, zapachowych i sanitarnych	D.3. Walory sanitarne	D.3.1.	Zanieczyszczenie terenu odpadami				
			D.3.2.	Zanieczyszczenie powietrza				
			D.3.3.	Zanieczyszczenie wód				
C.3. Tożsamość miejsca	D.1. Walory akustyczne	D.2. Walory zapachowe	D.2.1.	Odory – oddziaływanie składowisk, zakładów przemysłowych, obiektów hodowli przemysłowej, itp.				
			D.1.1.	Hałas komunikacyjny i przemysłowy				
			C.3.2.	Zanik swojskości krajobrazu – zanikanie związków przynależności i przywiązania				
		C.3.1.	Zagrożenie tożsamości krajobrazu wskutek mieszania się wzorców lokalnych i procesów globalnych w danym obszarze					

Objaśnienia:

- 1) Dla każdego rodzaju zagrożenia należy podać kod źródła zagrożenia według Tabeli 2.
- 2) Dla każdego zagrożenia określa się jego skalę, zgodnie z zasadami zawartymi w Tabeli 3 oraz Tabeli 4

2. Dla zidentyfikowanych zagrożeń określa się ich źródło oraz stopień oraz jego skalę, zgodnie z tabelami 2-4.

Tabela 2. Klasyfikacji kodów źródeł zagrożenia

Kod źródła zagrożenia	Źródło zagrożenia
I	Gospodarka przestrzenna
I.1	Budownictwo
I.1.1	Niski poziom i przypadkowość projektów zabudowy terenu
I.1.2	Niezgodność budownictwa ze stylem architektonicznym regionu i typu krajobrazu
I.2	Transport
I.2.1	Drogownictwo
I.2.2	Komunikacja
I.2.3	Ruch komunikacyjny
I.2.4	Transport morski
I.3	Infrastruktura techniczna
I.4	Procesy urbanizacyjne
I.5	Planowanie przestrzenne
I.5.1	Brak planowania krajobrazu
I.6	Architektura terenów zieleni
I.7	Inne z tej kategorii
II	Branżowe
II.1	Energetyka
II.1.1	Górnictwo
II.1.2	Ciepłownictwo
II.1.3	Energia odnawialna
II.2	Inżynieria środowiskowa
II.3	Przemysł
II.3.1	Zmiany technologii produkcji
II.4	Gospodarka komunalna
II.4.1	Odpady medyczne
II.5	Inne z tej kategorii
III	Zarządzanie środowiskiem

III.1	Rolnictwo
III.1.1	Intensyfikacja rolnictwa
III.1.2	Zaniechanie rolnictwa
III.1.3	Ogrodnictwo
III.1.4	Upowszechnienie się upraw monokulturowych
III.1.5	Chemizacja i mechanizacja rolnictwa
III.2	Gospodarka wodna
III.3	Gospodarka morska
III.4	Gospodarka leśna
III.5	Inne z tej kategorii
IV	Ochrona przyrody
IV.1	Naturalne procesy przyrodnicze
IV.2	Ochrona ścisła
V	Ekonomiczne
V.1	Niedostateczne środki finansowe
V.2	Presje ekonomiczne
VI	Spoleczno-kulturowe
VI.1	Turystyka
VI.2	Sport i rekreacja
VI.3	Nielegalne pozyskanie
VI.4	Niska kultura estetyczna i świadomość krajobrazowa
VI.5	Wandalizm
VI.6	Mieszanie się wzorców lokalnych i procesów globalnych w danym obszarze

Tabela 3. Skala zagrożeń

Punktacja	Określenie	Uwagi
0	brak zagrożeń	Zagrożenia potencjalne to zagrożenia mogące z dużym prawdopodobieństwem wystąpić na analizowanym obszarze (w granicach danego krajobrazu) do czasu kolejnego audytu krajobrazowego. Oceniane są w szczególności na podstawie: 1) studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego;
1	zagrożenia potencjalne, niewielkie	
2	zagrożenia potencjalne, umiarkowane	
3	zagrożenia potencjalne, duże	

		2) strategii rozwoju regionu; 3) zgłaszanych przez różne podmioty propozycji zmian stosunków ekologicznych, zmian sposobu zagospodarowania i intensywności użytkowania terenu i związanych z tym zmian fizjonomii krajobrazu.
4	zagrożenia istniejące, niewielkie, o słabnącym natężeniu	Zagrożenia istniejące to zagrożenia występujące aktualnie, stwierdzone w szczególności na podstawie: 1) uchwalonych planów zagospodarowania przestrzennego; 2) realizowanych inwestycji, dla których zostały wydane decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, decyzje o pozwoleniu na budowę lub decyzje o środowiskowych uwarunkowaniach; 3) procesów zachodzących w środowisku w okresie ostatnich kilku lat i rzutujących na aktualny stan jego zasobów i walorów; 4) aktualnego stanu środowiska i fizjonomii krajobrazu.
5	zagrożenia istniejące, niewielkie, względnie stałe	
6	zagrożenia istniejące, niewielkie, o narastającym natężeniu	
7	zagrożenia istniejące, umiarkowane, o słabnącym natężeniu	
8	zagrożenia istniejące, umiarkowane, względnie stałe	
9	zagrożenia istniejące, umiarkowane, o narastającym natężeniu	
10	zagrożenia istniejące, duże, o słabnącym natężeniu	
11	zagrożenia istniejące, duże, względnie stałe	
12	zagrożenia istniejące, duże, o narastającym natężeniu	

Tabela 4. Sposób określenia intensywności skali zagrożenia krajobrazu (zagrożenia niewielkie, umiarkowane lub duże)

Zagrożenie krajobrazu	Udział % obszaru, na którym występują (lub mogą wystąpić) zmiany struktury, funkcji i fizjonomii terenu		
	Zmiany niewielkie, harmonijne, ewolucyjne	Zmiany istotne, z elementami przerwania struktury, funkcji, fizjonomii i tożsamości miejsca	Całkowita zmiana struktury, funkcji i fizjonomii
Niewielkie	do 20 %	do 10 %	do 5 %
Umiarkowane	21 – 60 %	11 – 30 %	6 – 15 %
Duże	>60 %	>30%	>15 %

Starszy Specjalista ds. Obszarów Chronionych
 Małgorzata Kosewska
 Dyrektor Departamentu Zarządzania Zasobami Przyrody
 Naczelnik
 Wydział ds. Obszarów Chronionych
 Departament Zarządzania Zasobami Przyrody
 Jakub Milczarek

Wytyczne w zakresie formułowania rekomendacji i wniosków dotyczących kształtowania i ochrony krajobrazów priorytetowych oraz krajobrazów w obrębie obszarów lub obiektów, o których mowa w art. 38a ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1073 i 1566 oraz z 2018 r. poz. 1496 i 1544).

1. Rekomendacje i wnioski, o których mowa w § 2 ust. 1 pkt 6 rozporządzenia, dotyczą ochrony i kształtowania krajobrazów, ich wartości przyrodniczych, kulturowych, historycznych, architektonicznych, urbanistycznych, ruralistycznych, w tym obszarów zabudowanych wyróżniających się lokalną formą architektoniczną, oraz wartości estetyczno-widokowych, w tym w szczególności elementów ekspozycji takich jak przedpola ekspozycji, osie widokowe i punkty widokowe.
2. Rekomendacje i wnioski mogą dotyczyć w szczególności:
  - 1) kierunków i zasad kształtowania zabudowy, zagospodarowania i użytkowania terenów;
  - 2) wykonywania zadań mających na celu co najmniej zachowanie dotychczasowego stanu oraz wskazanie potencjalnych adresatów ich realizacji;
  - 3) wskazania obszarów, które powinny zostać objęte formami ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 3, 4 i 9 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2018 r. poz. 1614) oraz ich prezentacja w postaci map;
  - 4) wskazania obszarów, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 3, 4 i 9 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, które ze względu na znaczący spadek wartości krajobrazu wymagają pogłębionej analizy zasadności ich dalszej ochrony oraz ich prezentacja w postaci map;
  - 5) wskazania obszarów, które powinny zostać objęte formami ochrony zabytków, o których mowa w art. 7 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2017 r. poz. 2187 oraz z 2018 r. poz. 10 i 1669), w tym w szczególności parków kulturowych oraz ich prezentacja w postaci map;
  - 6) wskazania do uzupełnienia stanu wiedzy w zakresie, w którym na czas sporządzania audytu krajobrazowego dane i informacje nie były dostępne, a są istotne dla osiągnięcia celu audytu krajobrazowego.
3. W zakresie wskazanym w ust. 2 pkt 1, adekwatnie do charakterystyki, wartości i zidentyfikowanych zagrożeń dla danego krajobrazu, rekomendacje i wnioski mogą dotyczyć w szczególności:
  - 1) w odniesieniu do poziomu regionalnego (wojewódzkiego):
    - a) zadań polityki przestrzennej województwa,
    - b) zasad zagospodarowania przestrzennego realizujących zadania polityki przestrzennej województwa;
  - 2) w odniesieniu do poziomu lokalnego (gminnego):
    - a) wytycznych odnośnie kierunków zmian w strukturze przestrzennej oraz w przeznaczeniu terenów lub zasadach ich zagospodarowania, określających dopuszczalny zakres i ograniczenia tych zmian, w tym wytycznych odnośnie

- nakazów, zakazów, dopuszczeń i ograniczeń w zagospodarowaniu i użytkowaniu terenów,
- b) parametrów i wskaźników zagospodarowania terenu: maksymalnej i minimalnej intensywności zabudowy jako wskaźnika powierzchni całkowitej zabudowy w odniesieniu do powierzchni działki budowlanej, minimalnego udziału procentowego powierzchni biologicznie czynnej w odniesieniu do powierzchni działki budowlanej,
  - c) kształtowania linii zabudowy, z uwzględnieniem lokalnych form architektonicznych zabudowy,
  - d) zasad kompozycji przestrzennej nowej zabudowy i harmonizowania planowanej zabudowy z zabudową istniejącą z uwzględnieniem lokalnych form architektonicznych zabudowy,
  - e) zasad kształtowania form budynków, z uwzględnieniem lokalnych form architektonicznych zabudowy,
  - f) zasad stosowania i eksponowania elementów konstrukcyjnych i zdobniczych, z uwzględnieniem lokalnych form architektonicznych zabudowy,
  - g) rodzajów i standardów jakościowych¹⁾ stosowanych materiałów wykończeniowych, z uwzględnieniem lokalnych form architektonicznych zabudowy,
  - h) charakterystycznych cech elewacji budynków z uwzględnieniem lokalnych form architektonicznych zabudowy,
  - i) charakterystycznych cech dachów budynków z uwzględnieniem lokalnych form architektonicznych zabudowy,
  - j) zasad i warunków dotyczących sytuowania obiektów małej architektury, tablic reklamowych i urządzeń reklamowych oraz ogrodzeń, ich gabarytów, standardów jakościowych oraz rodzajów materiałów budowlanych, z uwzględnieniem lokalnych form architektonicznych, w tym dla przestrzeni dostępnych publicznie,
  - k) zasad dotyczących zagospodarowania i wyposażenia terenów przestrzeni dostępnych publicznie:
    - urządzania i sytuowania zieleni, w tym: struktury przestrzennej nasadzeń, preferowanych lub wykluczonych gatunków roślin, wysokości zieleni, pełnionej funkcji,
    - sposobów wykorzystywania terenów przestrzeni publicznych, w tym wykorzystywania tymczasowego,
    - powiązań widokowych terenów przestrzeni publicznych z otoczeniem,
  - l) określania warunków działalności usługowej, w tym handlowej: w tym maksymalnej powierzchni sprzedaży obiektów handlowych, obszarów rozmieszczenia obiektów handlowych o maksymalnej powierzchni sprzedaży i ich dopuszczalnej liczby,
  - m) wytycznych odnośnie określenia walorów ekspozycji, w szczególności elementów takich jak: przedpola ekspozycji, osie widokowe i punkty

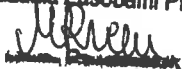
widokowe oraz zasad ich ochrony i kształtowania, w tym nakazów, zakazów, dopuszczeń i ograniczeń w zagospodarowaniu i użytkowaniu terenów

- do uwzględnienia w szczególności w uchwałach, o których mowa w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.
4. W zakresie zadań mających na celu zachowanie dotychczasowego stanu lub doprowadzenie do stanu pożądanego, adekwatnie do charakterystyki, wartości i zidentyfikowanych zagrożeń dla danego krajobrazu, rekomendacje i wnioski mogą obejmować w szczególności:
- 1) wskazania w zakresie rozpoczęcia, kontynuacji lub zaniechania różnych form gospodarowania terenem, w tym działalności rolniczej, leśnej oraz gospodarki wodnej;
  - 2) wskazania w zakresie zabiegów renaturalizacyjnych oraz zabiegów odnowy obiektów kultury materialnej;
  - 3) wskazania w zakresie koordynacji działań podejmowanych dla osiągnięcia celów występujących w danym obszarze form ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 1–9 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody oraz form ochrony zabytków, o których mowa w art. 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami;
  - 4) wskazania w zakresie konieczności podejmowania działań mających na celu utrzymanie dotychczasowej funkcji danego krajobrazu, w tym funkcji korytarzy ekologicznych.
5. Wskazania w zakresie potencjalnych adresatów realizacji rekomendacji i wniosków, o którym mowa w ust. 3-4, mogą dotyczyć kierunków współpracy pomiędzy poszczególnymi podmiotami.

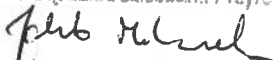
Objaśnienia:

- 1) Standardy jakościowe powinny odnosić się głównie do stosowanych przy budowie obiektów małej architektury i ogrodzeń materiałów oraz zasad ich stosowania.

Dyrektor Departamentu
Zarządzania Zasobami Przyrody

Naczelnik
Wydziału ds. Obszarów Chronionych
Departamentu Zarządzania Zasobami Przyrody

Jakub Milczarek

Starszy Specjalista

Małgorzata Kosewska

Wytyczne w zakresie określenia lokalnych form architektonicznych zabudowy dla krajobrazów priorytetowych.

1. W audycie krajobrazowym wskazuje się obszary zabudowane wyróżniające się lokalną formą architektoniczną w podziale na kategorię zabudowy, a ich granice przedstawia się w formie graficznej na mapach.
2. W ramach katalogu lokalnych form architektonicznych wyodrębnia się kategorie lokalnych form architektonicznych, w szczególności ze względu na rodzaj zabudowy, funkcje zabudowy lub obszarową spójność charakterystycznych form zabudowy.
3. Dla poszczególnych kategorii zabudowy określa się cechy charakterystyczne lokalnych form architektonicznych, w tym zakresy graniczne parametrów wybranych adekwatnie do specyfiki lokalnych form architektonicznych. Treść ta w zależności od potrzeb, może dotyczyć w szczególności:
  - 1) układu zabudowy, w tym linii zabudowy;
  - 2) formy budynków, w szczególności:
    - a) wysokość zabudowy,
    - b) gabaryty obiektów,
    - c) proporcje i kształt bryły,
    - d) wysokość górnej krawędzi elewacji frontowej, jej gzymsu lub attyki,
    - e) proporcje pomiędzy wysokością górnej krawędzi elewacji frontowej, jej gzymsu lub attyki a wysokością dachu,
    - f) geometrię dachu (kąt nachylenia, wysokość kalenicy i układ połaci dachowych),
    - g) poziom posadowienia parteru,
    - h) wielkość i proporcje otworów okiennych i drzwiowych oraz podcieni,
    - i) procent przeszklenia elewacji;
  - 3) charakterystycznych elementów konstrukcyjnych i zdobniczych;
  - 4) stosowanych materiałów wykończeniowych oraz standardów jakościowych;
  - 5) charakterystycznych cech elewacji budynków, w szczególności:
    - a) kolorystykę,
    - b) cechy stolarki okiennej i drzwiowej:
      - kolorystykę,
      - podział kwater okiennych i drzwiowych,
      - stosowane materiały;
  - 6) charakterystycznych cech dachów budynków, w szczególności:
    - a) kolorystykę,
    - b) stosowane materiały;
  - 7) charakterystycznych cech obiektów małej architektury i ogrodzeń, w szczególności:

- a) gabaryty,
- b) detale architektoniczne,
- c) stosowane materiały.

Dyrektor Departamentu
Zarządzania Zasobami Przyrody

Al. Kozłowski
Al. Kozłowski

06.09.2018 r.

Starszy Specjalista
M. Kosewska
Małgorzata Kosewska

03.09.2018 r.

Naczelnik
Wydział ds. Obszarów Chronionych
Departament Zarządzania Zasobami Przyrody

Jakub Młczarek
Jakub Młczarek

03.09.2018 r.

Uzasadnienie

Projekt rozporządzenia w sprawie sporządzania audytów krajobrazowych stanowi wykonanie przez Radę Ministrów upoważnienia zawartego w art. 38a ust. 6 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1073, z późn. zm.), zwanej dalej „ustawą”.

Projekt rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie sporządzania audytów krajobrazowych, zwany dalej „projektem rozporządzenia”, określa szczegółowy zakres i metodologię audytu krajobrazowego, w tym stosowaną przy sporządzaniu audytów krajobrazowych klasyfikację krajobrazów, sposób oceny zidentyfikowanych krajobrazów oraz metodykę wyznaczania krajobrazów priorytetowych.

W dniu 24 czerwca 2004 r. Polska ratyfikowała Europejską Konwencję Krajobrazową, dalej zwaną „EKK”, która w stosunku do Polski weszła w życie w dniu 1 stycznia 2005 r. Do czasu uchwalenia ustawy z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu (Dz. U. poz. 774 i 1688), zwanej dalej „ustawą krajobrazową”, nie została ona wdrożona do polskiego systemu prawnego. Ustawa krajobrazowa przez wprowadzenie obowiązku sporządzania audytu krajobrazowego uwzględnia przepisy EKK w zakresie identyfikacji i oceny krajobrazów (art. 6C), a także, częściowo w zakresie zdefiniowania celów jakości krajobrazu dla zidentyfikowanych i ocenionych krajobrazów (art. 6D) oraz wprowadzenia instrumentów mających na celu ochronę, gospodarę i planowanie krajobrazu (art. 6E).

Do czasu uchwalenia ustawy krajobrazowej instrumenty prawne służące ochronie i kształtowaniu krajobrazu były w polskim prawodawstwie szczątkowe oraz rozproszone. Głównym zagrożeniem dla ochrony krajobrazu jest fakt, iż gospodarowanie przestrzenią na terenach cennych pod względem przyrodniczym i krajobrazowym, które nie powinny być przekształcane, podlega ogólnym regulacjom dotyczącym decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, co powoduje degradację tych najcenniejszych pod względem krajobrazowym obszarów.

Chcąc temu przeciwdziałać wprowadzono takie narzędzie jak audyt krajobrazowy, który będzie sporządzany w celu identyfikowania, charakterystyki i oceny krajobrazów występujących na terenie poszczególnych województw, a także określeniu zasad kształtowania krajobrazów uznanych jako tych najcenniejszych, tzw. krajobrazów priorytetowych.

W wyniku identyfikacji i waloryzacji krajobrazów zostaną wyznaczone krajobrazy priorytetowe, rozumiane jako *krajobrazy szczególnie cenne dla społeczeństwa ze względu na swoje wartości przyrodnicze, kulturowe, historyczne, architektoniczne, urbanistyczne, ruralistyczne lub estetyczno-widokowe, i jako takie wymagające zachowania lub określenia zasad i warunków ich kształtowania*. Następnie dla krajobrazów priorytetowych, jak również dla krajobrazów w obrębie obszarów lub obiektów, o których mowa w art. 38a ust. 3 pkt 2 ustawy zostaną określone zagrożenia dla możliwości zachowania ich wartości. Na podstawie przeprowadzonych analiz powinny zostać zaproponowane rekomendacje i wnioski dotyczące kształtowania i ochrony ww. krajobrazów.

Podejmując działania w zakresie ochrony i kształtowania krajobrazów należy mieć na uwadze, iż krajobraz obejmuje wiele aspektów życia człowieka, jest pojęciem bardzo

złożonym, a jednocześnie rozumianym przez poszczególne grupy społeczne i zawodowe w zróżnicowany sposób.

Aby osiągnąć cel, jaki postawiono samorządom wojewódzkim, do audytu krajobrazowego należy podejść holistycznie. Z uwagi na powyższe, działania mające na celu opracowanie metodyki identyfikacji i oceny krajobrazu (metodyki sporządzania audytu krajobrazowego) rozpoczęły się już w 2013 r., kiedy w ramach wdrażania przepisów EKK, Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska, zwana dalej „GDOŚ”, zorganizowała pierwszą krajową konferencję poświęconą temu zagadnieniu. W następnym roku GDOŚ zleciła opracowanie metodyki identyfikacji i oceny krajobrazów („Identyfikacja i ocena krajobrazów – metodyka oraz główne zagrożenia”, 2014 r.), która była dyskutowana w bardzo szerokim gronie podczas kolejnej krajowej konferencji. W 2015 r. na zlecenie Ministerstwa Środowiska zostało przeprowadzone testowanie opracowanej metodyki na wybranym obszarze pilotażowym („Sporządzenie audytu krajobrazowego – testowanie metodyki identyfikacji i oceny krajobrazu”, 2015 r.).

Na podstawie ww. dokumentów oraz dyskusji przeprowadzonych z ekspertami zewnętrznymi oraz przedstawicielami samorządów wojewódzkich został opracowany projekt rozporządzenia, który pozwoli na sporządzanie audytów krajobrazowych na poziomie województwa. W ramach tych prac zostaną zinwentaryzowane i ocenione zasoby krajobrazowe występujące na obszarze województwa w sposób jednolity i spójny w skali kraju. Audyty krajobrazowe będą stanowiły podstawę do podejmowania działań w procesie planowania i zagospodarowania przestrzennego najcenniejszych krajobrazów. Jak również będą zawierały przesłanki merytoryczne do weryfikacji i kształtowania sieci obszarów chronionych.

Zgodnie z założeniami ustawy w ramach audytu krajobrazowego:

- 1) identyfikuje się i charakteryzuje krajobrazy występujące na obszarze całego województwa, przy czym art. 38a ust. 6 pkt 1 ustawy, wskazuje iż rozporządzenie powinno określać również właściwą klasyfikację krajobrazów;
- 2) dokonuje się oceny wartości zidentyfikowanych krajobrazów;
- 3) wskazuje się krajobrazy priorytetowe;
- 4) uwzględnia się obiekty, w tym krajobrazy, wpisane na listę Światowego Dziedzictwa UNESCO, obszary Sieci Rezerwatów Biosfery UNESCO (MaB), parków narodowych, rezerwatów przyrody i innych form ochrony przyrody wskazanych w art. 6 ust. 1 pkt 1-9 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2018 r. poz. 1614), obiektów wskazanych w art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2017 r. poz. 2187, z późn. zm.);
- 5) wskazuje się zagrożenia dla krajobrazów priorytetowych oraz pozostałych krajobrazów w obrębie obszarów lub obiektów, o których mowa w art. 38 a ust. 3 pkt 2 ustawy;
- 6) rekomenduje się i przedstawia wnioski dotyczące kształtowania krajobrazów, o których mowa w art. 38a ust. 3 pkt 1 lit. b ustawy oraz krajobrazów w obrębie obszarów lub obiektów, o których mowa w art. 38a ust. 3 pkt 2 ustawy oraz określa się lokalne formy architektoniczne zabudowy w obrębie krajobrazów priorytetowych.

Metodyka każdego z etapów audytu krajobrazowego jest dosyć obszerna, w związku z tym tekst rozporządzenia określa zakres (§ 4 projektu rozporządzenia) oraz ogólną metodologię sporządzania audytu krajobrazowego (§ 2 projektu rozporządzenia), natomiast w załącznikach zostały opisane szczegóły metodologii z podziałem na poszczególne etapy sporządzania audytu (tak więc, wszystkie załączniki do projektu rozporządzenia (nr 1-8)

należy uznać za wypełnienie upoważnienia ustawowego, które zostało określone w art. 38a ust. 6 pkt 4 ustawy).

Należy zauważyć, iż w § 2 ust. 2 projektu rozporządzenia odniesiono się do kolejnych audytów krajobrazowych, które będą sporządzane w przyszłych latach, z uwagi na to, że metodologia sporządzenia kolejnego audytu krajobrazowego powinna rozpocząć się od nowej charakterystyki krajobrazów, która określi, czy ustalone granice krajobrazów nie wymagają weryfikacji. Takie podejście pozwoli na zmniejszenie ilości nakładu czasu i pracy przy kolejnych audytach krajobrazowych.

Ad. 1. Zgodnie z art. 38a ust. 2 ustawy audyt krajobrazowy identyfikuje krajobrazy występujące na obszarze województwa. Jest to pierwszy etap, od którego należy rozpocząć prace nad sporządzeniem audytu. W przedmiotowym projekcie rozporządzenia przyjęto, iż identyfikacja krajobrazów (tj. proces wydzielenia krajobrazów przez wyznaczenie ich granic, sklasyfikowanie pod względem charakteru dominujących w krajobrazie czynników, rzeźby terenu i pokrycia terenu oraz nadania im oznaczeń identyfikacyjnych) powinna odbywać się przez podzielenie mezoregionów na obszary o jednolitym tle krajobrazowym, zgodnie z instrukcją zawartą w załączniku nr 1. Jednocześnie przy wydzieleniu krajobrazów należy uwzględnić powtarzalność struktury przestrzennej i fizjonomii w różnych częściach krajobrazu, z wyjątkiem krajobrazów unikatowych.

Następnie wydzielone krajobrazy powinny zostać sklasyfikowane według przyjętej typologii krajobrazów uwzględniającej zarówno tzw. krajobrazy przyrodnicze, jak i kulturowe.

Zgodnie z pkt 1 ust. 6 art. 38a ustawy Rada Ministrów w rozporządzeniu określi stosowaną przy sporządzaniu audytów krajobrazowych klasyfikację krajobrazów opracowaną w oparciu w szczególności o takie kryteria jak charakter dominujących w krajobrazie czynników, rzeźba terenu i pokrycie terenu. Projekt rozporządzenia określa dwie równorzędne klasyfikacje krajobrazów (zawarte w załączniku nr 2), które w odniesieniu do zapisów upoważnienia ustawowego stanowią uzupełniające się zestawienia:

- klasyfikacja krajobrazów według typu rzeźby terenu,
- typologia krajobrazów Polski, która klasyfikuje krajobrazy według antropogenicznego przekształcenia krajobrazu, dominacji określonych form pokrycia terenu i innych czynników występujących w krajobrazie oraz struktury i intensywności zagospodarowania terenu.

Niemożliwe jest sklasyfikowanie krajobrazów bez uprzedniego wyznaczenia ich granic, w związku z tym, mimo, że upoważnienie ustawowe, o którym mowa w art. 38a ust. 6 ustawy w pierwszym punkcie odnosi się do klasyfikacji krajobrazów, w praktyce prace należy rozpocząć od wyznaczania granic krajobrazów (co należy rozumieć jak określenie krajobrazów, o których mowa w art. 38a ust. 3 pkt 1 lit. a ustawy).

Przy wydzieleniu granic krajobrazów określa się ich rzeźbę terenu zgodnie z pkt 2 załącznika nr 2. Następnie po oznaczeniu wydzielonych krajobrazów, określa się podtyp krajobrazu zgodnie z pkt 3 załącznika nr 2. Jeżeli powyższa klasyfikacja to wykaże, możliwa jest weryfikacja granic wyznaczonych krajobrazów oraz ewentualna weryfikacja oznaczenia krajobrazów.

Art. 38a ust. 2 ustawy kolejno określa, iż audyt krajobrazowy określa cechy charakterystyczne krajobrazów, w związku z tym kolejnym etapem jest charakterystyka zidentyfikowanych na terenie województwa krajobrazów, której metodyka została zawarta w załączniku nr 3 i stanowi część metodologii audytu krajobrazowego, o której mowa w art. 38 ust. 6 pkt 4 ustawy. W ramach charakterystyki krajobrazów zostaną dla każdego

z nich określone cechy analityczne przyrodnicze (abiotyczne i biotyczne) i kulturowe oraz cechy syntetyczne, zgodnie z zestawieniem zawartym w załączniku nr 3. Załącznik ten określa jednocześnie wzór *Karty Charakterystyki Krajobrazu*. W *Karcie Charakterystyki Krajobrazu* powinny znaleźć się wszystkie cechy określone jako obligatoryjne oraz te, z fakultatywnych, które są istotne dla danego krajobrazu, a jednocześnie możliwe do określenia. Dla cech obligatoryjnych należy podać wartości wskaźnika lub cechy, zgodnie z jego opisem zawartym w załączniku nr 3, albo jedno z oznaczeń:

- a) „0” – gdy dane zjawisko lub obiekt nie występuje,
- b) „bd” – gdy brak jest dostępnych danych w tym zakresie.

Na tym etapie należy dokonać wyboru cech charakterystycznych typologicznie oraz cech unikatowych, które będą brane pod uwagę w następnym etapie audytu krajobrazowego, tj. ocenie wartości krajobrazów. Sposób wyboru tych cech został określony w załączniku nr 3 pkt 7.1.

Spośród cech analitycznych przyrodniczych krajobrazu, wskaźnik - integralność tła krajobrazowego jest obliczany na podstawie wzoru zawartego w publikacji Bogaert J., Van Hecke P., Ceulemans R. 2002. The Euler Number as an Index of Spatial Integrity of Landscapes: Evaluation and Proposed Improvement. *Environmental Management* 29.5: 673–682.

Z uwagi na fakt, że w audycie krajobrazowym może zostać wyznaczona znaczna ilość krajobrazów, dla których należy sporządzić Karty Charakterystyki Krajobrazów, Karty te mogą zostać sporządzone i przechowywane wyłącznie w formie elektronicznej. Należy jednak podkreślić, że przedmiotowe Karty będą stanowić element audytu krajobrazowego.

Jednocześnie Karty Charakterystyki Krajobrazu będą stanowiły informacje publiczne objęte regulacją ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2018 r. poz. 1330, z późn. zm.). W związku z powyższym, marszałkowie województw mogą udostępniać te dane zgodnie z przepisami art. 7 tej ustawy.

Ad. 2. Kolejnym krokiem w audycie krajobrazowym jest ocena wartości zidentyfikowanych krajobrazów. Ocena ta powinna się opierać na określeniu stanu zachowania/wykształcenia poszczególnych cech określonych w *Karcie Charakterystyki Krajobrazu* (Moduł III i IV).

Ocena cech analitycznych przyrodniczych i kulturowych charakterystycznych typologicznie polega na porównaniu ich z cechami innych krajobrazów tego samego podtypu w województwie. Wartości porównawcze wyraża się w wielokrotnościach odchylenia standardowego od średniej dla całej rozpatrywanej populacji generalnej. Obliczenia wartości odchylenia standardowego (i odpowiednich wielokrotności) należy przeprowadzić (po wcześniejszym zestawieniu danych dla wszystkich krajobrazów z właściwej grupy) w dowolnym, powszechnie stosowanym programie statystycznym.

Ocena cech syntetycznych będzie polegała na nadaniu im konkretnych wartości, które bezpośrednio odnoszą się do zidentyfikowanej wartości wskaźnika, w następujący sposób:

- „a) Tradycja: 1 – I, 2 – III;
- b) Tożsamość: 1 – I, 2 – II, 3 – III;
- c) Swojskość: 1 – I, 2 – II, 3 – III;”

Powyższe wytyczne należy interpretować w ten sposób, iż przykładowo dla cechy C1 (Tradycja) wartość wskaźnika została określona jako 1 (krajobrazy tradycyjne), stan zachowania/wykształcenia określa się jako I (bardzo dobry lub dobry).

Podobnie jak w przypadku Kart Charakterystyki Krajobrazów, Karty Oceny Krajobrazów mogą zostać sporządzone i przechowywane wyłącznie w formie elektronicznej. Należy jednak podkreślić, że Karty te będą stanowić element audytu krajobrazowego.

Jednocześnie Karty Oceny Krajobrazu będą stanowiły informacje publiczne objęte regulacją ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej. W związku z powyższym, marszałkowie województw mogą udostępniać te dane zgodnie z przepisami art. 7 tej ustawy.

Ad. 3 i 4. Następnym etapem audytu krajobrazowego jest wyznaczenie krajobrazów priorytetowych – ten etap został opisany w załączniku nr 5. Krajobraz priorytetowy, zgodnie z definicją zawartą w art. 7 ustawy to *krajobraz szczególnie cenny dla społeczeństwa ze względu na swoje wartości przyrodnicze, kulturowe, historyczne, architektoniczne, urbanistyczne, ruralistyczne, czy estetyczno-widokowe, i jako taki wymagający zachowania lub określenia zasad i warunków jego kształtowania*. Mając to na uwadze, metodyka wyznaczania krajobrazów priorytetowych zakłada, iż powinny do nich należeć krajobrazy, które spełniają jedno z czterech kryteriów, opisanych w załączniku nr 5, tj.: unikatowość występowania, reprezentatywność, dotychczasowa ochrona prawna, ważność krajobrazu. Definicje kryteriów zostały określone w pkt 1 załącznika nr 5.

Jednocześnie w audycie krajobrazowym uwzględnia się obiekty, w tym krajobrazy, wpisane na listę Światowego Dziedzictwa UNESCO, obszary Sieci Rezerwatów Biosfery UNESCO (MaB), parków narodowych, rezerwatów przyrody i innych form ochrony przyrody wskazanych w art. 6 ust. 1 pkt 1-9 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, obiektów wskazanych w art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Ww. obszary zostaną uwzględnione w charakterystyce oraz ocenie zidentyfikowanych krajobrazów. Ponadto zostaną sporządzone wykazy oraz mapy z ww. obszarami, jak również zostaną dla nich sformułowane rekomendacje i wnioski dotyczące kształtowania i ochrony krajobrazów.

Należy przy tym zaznaczyć, iż wyznaczone krajobrazy priorytetowe nie muszą zawierać się w granicach ww. obszarów.

Ad. 5. Kolejnym krokiem powinna być ocena zagrożenia dla możliwości zachowania wartości krajobrazów priorytetowych oraz krajobrazów zidentyfikowanych w obrębie obszarów lub obiektów, o których mowa w art. 38a ust. 3 pkt 2 ustawy.

Ocenę tę należy przeprowadzić zgodnie z tabelą zawartą w załączniku nr 6. Dla każdego wskazanego zagrożenia należy określić jego źródło i pochodzenie (zewnętrzne, wewnętrzne) oraz określić stopień zagrożenia według podanej 12-stopniowej skali. Skala zagrożeń uwzględnia, zarówno zagrożenia istniejące, jak i potencjalne. Zagrożenia potencjalne to zagrożenia mogące z dużym prawdopodobieństwem wystąpić na analizowanym obszarze (w granicach danego krajobrazu) do czasu sporządzenia kolejnego audytu krajobrazowego. Oceniane są na podstawie: studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego, strategii rozwoju regionu, zgłaszanych przez różne podmioty propozycji zmian stosunków ekologicznych, zmian sposobu zagospodarowania i intensywności użytkowania terenu i związanych z tym zmian fizjonomii krajobrazu.

Zagrożenia istniejące to zagrożenia występujące aktualnie (w trakcie wykonywania audytu), stwierdzone na podstawie: uchwalonych planów zagospodarowania przestrzennego, realizowanych inwestycji, dla których zostały wydane decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, decyzje o pozwoleniu na budowę lub decyzje o środowiskowych uwarunkowaniach, procesów zachodzących w środowisku w okresie ostatnich kilku

lat i rzutujących na aktualny stan jego zasobów i walorów, aktualnego stanu środowiska i fizjonomii krajobrazu.

Ad. 6. Na podstawie przeprowadzonej identyfikacji i charakterystyki krajobrazów, a następnie wskazania krajobrazów priorytetowych oraz oceny zagrożeń ich wartości, zostaje zgromadzona wystarczająca wiedza, umożliwiająca formułowanie zaleceń w zakresie zarządzania krajobrazem, tj. rekomendacji i wniosków, o których mowa w art. 38a ust. 3 pkt 3 lit. b ustawy. Zalecenia sformułowane w audycie krajobrazowym powinny być punktem wyjścia dla opracowywania nowych studiów uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, a także powinny być uwzględniane w planach ochrony oraz innych dokumentach dotyczących form ochrony przyrody, o których mowa w art. 6 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody oraz form ochrony zabytków, o których mowa w art. 7 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Zakres merytoryczny możliwych zaleceń powinien być szeroki, dlatego wytyczne w zakresie formułowania rekomendacji i wniosków dotyczących kształtowania i ochrony krajobrazów priorytetowych oraz krajobrazów w obrębie obszarów lub obiektów, o których mowa w art. 38a ust. 3 pkt 2 ustawy oraz wytyczne w zakresie określenia lokalnych form architektonicznych zabudowy dla krajobrazów priorytetowych, zostały zamieszczone odpowiednio w załączniku nr 7 i 8 oraz stanowią część metodologii audytu krajobrazowego, o której mowa w art. 38 ust. 6 pkt 4 ustawy.

Rekomendacje i wnioski wynikające z audytu stanowią nowe i jednocześnie kluczowe narzędzie wpływu na kształtowanie krajobrazów priorytetowych oraz krajobrazów w obrębie obszarów lub obiektów, o których mowa w art. 38a ust. 3 pkt 2. Zgodnie z ustawowym wymogiem są one uwzględniane w planie zagospodarowania przestrzennego województwa (art. 39 ust. 3), w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (art. 10 ust. 1 pkt 4a i ust. 2 pkt 1 lit. a) oraz w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego (art. 15 ust. 2 pkt 7). Uwzględnienie w studium zapisów planu zagospodarowania przestrzennego województwa, a w planie miejscowym wyników audytu, jest przedmiotem uzgodnienia z zarządem województwa (art. 11 pkt 6 i art. 17 pkt 6 lit. b). Mając na względzie powyższe, a także w celu odzwierciedlenia intencji ustawodawcy, wytyczne dla formułowania rekomendacji i wniosków (w zakresie kierunków i zasad kształtowania zabudowy, zagospodarowania i użytkowania terenów) zostały określone stosunkowo szczegółowo. Przedstawienie listy możliwych do zastosowania rekomendacji i wniosków będzie służyło ujednoczeniu podejścia w poszczególnych województwach. Jednocześnie jest to katalog otwarty, pozwalający na dostosowanie do specyfiki danego krajobrazu.

Ze względu na różną skalę i detaliczność opracowań szczebla regionalnego i lokalnego, rozróżniono dla nich obszary zagadnień, których powinny dotyczyć rekomendacje i wnioski. Ponadto brzmienie ust. 3, stanowiące, że w zakresie kierunków i zasad kształtowania zabudowy, zagospodarowania i użytkowania terenu rekomendacje i wnioski powinny być adekwatne do charakterystyki, wartości i zidentyfikowanych zagrożeń dla danego krajobrazu, doprecyzowuje formułowanie rekomendacji i wniosków w sposób odpowiadający stopniem ogólności wcześniejszym etapom audytu (nie będzie to wymagało dodatkowych, bardziej szczegółowych opracowań i będzie spójne z danymi uzyskanymi w wyniku przeprowadzenia poprzedzających etapów audytu).

Biorąc pod uwagę mechanizm przeniesienia wyników audytu na dokumenty planistyczne szczebla gminnego, zastosowano język umożliwiający przełożenie zapisów z planu wojewódzkiego na zakres studium i planu miejscowego. Przez sformułowanie

„wytyczne odnośnie” należy rozumieć, że autorzy audytu mają określić pewien kierunek zasad i warunków kształtowania przestrzeni, który powinny respektować i rozwijać ustalenia studiów i miejscowych planów, za pomocą właściwych sobie narzędzi (określanie kierunków zmian w strukturze przestrzennej i w przeznaczeniu terenów, określanie wskaźników i zasad zagospodarowania i użytkowania terenów, ustalenie przeznaczenia terenu, określanie jego sposobów zagospodarowania i warunków zabudowy, w tym poprzez nakazy, zakazy, dopuszczenia i ograniczenia).

Zaproponowana konstrukcja załącznika nr 7:

- daje możliwość dostosowania stopnia szczegółowości rekomendacji i wniosków: jeżeli województwo w jakimś aspekcie będzie dysponowało pogłębioną analizą (wynikającą np. z oceny zagrożeń czy identyfikacji lokalnych form architektonicznych), wówczas może sformułować bardziej szczegółowe rekomendacje,
- umożliwi wskazanie trafnych, sprofilowanych narzędzi kształtowania przestrzeni, kluczowych dla wartości danego krajobrazu,
- będzie narzędziem ułatwiającym samorządom województw jednoznacznie, nie uznaniową weryfikację sposobu uwzględnienia rekomendacji i wniosków w dokumentach planistycznych szczebla lokalnego.

§ 4 projektu rozporządzenia określa zakres audytu krajobrazowego, który jest wymagany na podstawie upoważnienia zawartego w art. 38a ust. 6 pkt 4 ustawy. Określa on część opisową i tabelaryczną audytu, której elementy są wynikami prac wykonanych zgodnie z § 2 projektu rozporządzenia. Druga część ma postać graficzną przedstawiającą mapy odnoszące się do elementów określonych w art. 38a ust. 3 pkt 1 i 2 ustawy.

Dodatkowo § 4 określa dokumentację audytu krajobrazowego. Określenie przedmiotowego zakresu wynika z potrzeby wskazania konieczności gromadzenia właściwych informacji i danych oraz formatu tych danych, aby mogły być one szeroko udostępniane na potrzeby różnych analiz prowadzonych przez różne podmioty. Fakt, że w ramach sporządzania audytu krajobrazowego gromadzona będzie bardzo duża ilość danych i informacji, przemawia za tym, aby były publicznie dostępne. Jednocześnie należy podkreślić, iż jednym z najistotniejszych wyników audytu krajobrazowego, które będą w przyszłości wykorzystywane, będą granice krajobrazów priorytetowych, do których powinny zostać określone rekomendacje i wnioski oraz lokalne formy architektoniczne zabudowy. Audyt krajobrazowy jest sporządzany na poziomie województwa, jest to zbyt duża skala, aby do uchwały sejmiku województwa dołączyć mapy o wystarczającej dokładności, pozwalającej na wykorzystanie ich na poziomie lokalnym. Wobec czego ważne jest, aby rozporządzenie określało konieczność gromadzenia danych przestrzennych w formacie shp, które marszałek województwa będzie mógł udostępniać każdej gminie, w stosunku do której zostały sformułowane rekomendacje i wnioski.

Ponadto mając na uwadze wymagania zawarte w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 12 kwietnia 2012 r. w sprawie Krajowych Ram Interoperacyjności, minimalnych wymagań dla rejestrów publicznych i wymiany informacji w postaci elektronicznej oraz minimalnych wymagań dla systemów teleinformatycznych (Dz. U. z 2017 r. poz. 2247), dane przestrzenne powinny być również gromadzone w formacie GML.

W celu zachowania interoperacyjności tworzonych w ramach sporządzanych audytów krajobrazowych zbiorów danych przestrzennych, część graficzna audytu powinna zostać opracowana we właściwym układzie współrzędnych państwowego systemu odniesień

przestrzennych, określonym przepisami wydanymi na podstawie art. 3 ust. 5 ustawy z dnia 17 maja 1989 r. – Prawo geodezyjne i kartograficzne (Dz. U. z 2017 r. poz. 2101, z późn. zm.).

Proponuje się, aby rozporządzenie weszło w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia.

Zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2017 r. poz. 248), projekt rozporządzenia został zamieszczony w Biuletynie Informacji Publicznej.

Projekt rozporządzenia jest zgodny z przepisami Unii Europejskiej.

Projekt rozporządzenia nie wymaga przeprowadzenia konsultacji i opiniowania z organami i instytucjami Unii Europejskiej, w tym Europejskim Bankiem Centralnym. Projekt rozporządzenia jest zgodny z obowiązującymi umowami międzynarodowymi, którymi Rzeczpospolita Polska jest związana, w tym umowami z zakresu ochrony praw człowieka oraz prawodawstwem organizacji i organów międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest członkiem.

Projekt rozporządzenia nie zawiera przepisów technicznych w rozumieniu rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie sposobu funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. poz. 2039 oraz z 2004 r. poz. 597) i w związku z tym nie podlega notyfikacji.

p.o. Generalnego Dyrektora
Ochrony Środowiska
Andrzej Słodkowski

Dyrektor Departamentu
Zarządzania Zasobami Przyrody

Małgorzata Kosewska

Starszy Specjalista
Małgorzata Kosewska
02.09.2018 r.

Naczelnik
Wydział ds. Obszarów Chronionych
Departament Zarządzania Zasobami Przyrody

Jakub Milczarek
Jakub Milczarek

Nazwa projektu Rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie sporządzania audytów krajobrazowych Ministerstwo wiodące i ministerstwa współpracujące Ministerstwo Środowiska Ministerstwo Infrastruktury i Budownictwa Ministerstwo Rozwoju Osoba odpowiedzialna za projekt w randze Ministra, Sekretarza Stanu lub Podsekretarza Stanu Pani Małgorzata Joanna Golińska Główny Konserwator Przyrody – Podsekretarz Stanu Kontakt do opiekuna merytorycznego projektu Pani Marta Rzemieniuk Dyrektor Departamentu Zarządzania Zasobami Przyrody	Data sporządzenia 3.09.2018 r. Źródło: Art. 38a ust. 6 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz. U. z 2017 r. poz. 1073 i 1566 oraz z 2018 r. poz. 1496 i 1544) Nr w wykazie prac 111

OCENA SKUTKÓW REGULACJI

1. Jaki problem jest rozwiązywany?

Od 2004 r. Polska jest sygnatariuszem Europejskiej Konwencji Krajobrazowej, sporządzonej we Florencji dnia 20 października 2000 r., zwanej dalej „Konwencją”. Podstawowym celem Konwencji jest promowanie ochrony, gospodarki i planowania krajobrazu, jak również organizowanie współpracy w zakresie zagadnień dotyczących krajobrazu. Art. 6 Konwencji określa środki specjalne, które każda ze stron powinna podjąć, aby określone w art. 1 cele Konwencji zostały osiągnięte. Do tych zadań wliczono m.in. identyfikację, charakterystykę i ocenę krajobrazów występujących na całym terytorium krajów. Sporządzanie audytów krajobrazowych będzie wypełnieniem tych zobowiązań.

Projektowane rozporządzenie stanowi wypełnienie delegacji ustawowej zawartej w art. 38a ust. 6 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Ww. przepis został dodany ustawą z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu (Dz. U. poz. 774 i 1688). Projekt rozporządzenia określa szczegółowy zakres i metodologię audytu krajobrazowego, w tym stosowaną przy sporządzaniu audytów krajobrazowych klasyfikację krajobrazów, sposób oceny zidentyfikowanych krajobrazów oraz metodykę wyznaczania krajobrazów priorytetowych.

2. Rekomendowane rozwiązanie, w tym planowane narzędzia interwencji, i oczekiwany efekt

Regulacje w projekcie pozwolą na sformułowanie zasad sporządzania audytu krajobrazowego, co umożliwi przeprowadzenie inwentaryzacji i oceny krajobrazów we wszystkich województwach w sposób jednolity i spójny. Audyty krajobrazowe będą stanowiły podstawę do podejmowania działań w procesie planowania i zagospodarowania przestrzennego. Będą również stanowiły merytoryczną podstawę dla weryfikacji i kształtowania sieci obszarów chronionych.

Projektowane rozporządzenie będzie określało sposób opracowania poszczególnych elementów audytu krajobrazowego, tj.:

- 1) identyfikację krajobrazów występujących na obszarze całego województwa, która będzie polegała na charakterystyce wcześniej wydzielonych krajobrazów, w tym uwzględnieniu, zarówno cech przyrodniczych, jak i antropogenicznych;
- 2) ocenę wartości zidentyfikowanych krajobrazów;
- 3) wyznaczenie krajobrazów priorytetowych na podstawie przeprowadzonej charakterystyki i oceny krajobrazów, a także wskazanie dla nich zagrożeń;
- 4) sposób uwzględnienia w audycie krajobrazowym obiektów, w tym krajobrazów, wpisanych na listę Światowego Dziedzictwa UNESCO, obszarów Sieci Rezerwatów Biosfery UNESCO (MaB), parków

narodowych, rezerwatów i innych form ochrony przyrody wskazanych w art. 6 ust. 1 pkt 1-9 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, obiektów wskazanych w art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami;

- 5) rekomendacje i wnioski dotyczące kształtowania krajobrazów priorytetowych, o których mowa w art. 38a ust. 3 pkt 1 lit. b ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz krajobrazów w obrębie obszarów lub obiektów, o których mowa w art. 38a ust. 3 pkt 2 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

3. Jak problem został rozwiązany w innych krajach, w szczególności krajach członkowskich OECD/UE?

Europejską Konwencję Krajobrazową ratyfikowało 38 państw Rady Europy. Konwencja zobowiązuje Strony, m.in. do identyfikacji i oceny krajobrazów występujących na ich terytorium, jednak nie wyznacza żadnych ram czasowych, ani sposobów osiągnięcia tego celu. Dlatego też stan, a także sposób wdrożenia tych przepisów w poszczególnych państwach jest bardzo zróżnicowany.

Przykładowo w Szkocji, wykorzystano metodę zmodyfikowaną Landscape Character Assessment, dzięki której wyznaczono na ponadlokalnym poziomie 106 typów krajobrazu oraz 53 typy krajobrazu na poziomie krajowym. Opracowane charakterystyki wspomagają podejmowanie decyzji w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego.

W Katalonii zostały opracowane katalogi krajobrazów, czyli obszerne dokumenty opisujące typy krajobrazów prowincji, ich właściwości i stan zachowania oraz wyznaczające cele jakości krajobrazów. Katalogi krajobrazów, sporządzane dla każdego z siedmiu regionów planistycznych, są opracowaniami ściśle zintegrowanymi z systemem planowania przestrzennego Katalonii. Opracowania prezentują jakościowe podejście do krajobrazu i wiele miejsca poświęca się w nich znaczeniu krajobrazu i wartościom przypisywanym krajobrazom przez różne grupy społeczne. Delimitacja w tym przypadku jednostek krajobrazowych opiera się na sześciu charakterystykach: ukształtowania powierzchni, pokryciu i użytkowaniu terenu, historycznym wymiarze rozumianym jako ślady dawnych funkcji obszaru, strukturze krajobrazu scharakteryzowanej przy pomocy wybranych metryk krajobrazowych, wyglądzie, współczesnych zmianach i trendach zmian, uczuciach związanych z obszarem. Każdy z etapów pracy nad katalogiem wymaga współuczestnictwa lokalnych społeczności.

Na Litwie na potrzeby planowania przestrzennego oraz ocen oddziaływania na środowisko zrealizowano opracowanie zawierające identyfikację typów krajobrazów i ich przestrzennych charakterystyk. Składa się ono z kilkunastu map przedstawiających różne aspekty krajobrazów, m.in. typy krajobrazu naturalnego, typy rzeźby terenu, typy naturalności krajobrazu, zróżnicowanie botaniczne, geochemiczne oraz wizualne krajobrazów.

(Źródło: dr Anna Majchrowska, „Doświadczenia innych krajów w identyfikowaniu typów krajobrazowych”, „Identyfikacja i waloryzacja krajobrazów – wdrażanie Europejskiej Konwencji Krajobrazowej”, Referaty konferencyjne, Warszawa 2013, wyd. Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska)

4. Podmioty, na które oddziałuje projekt

Grupa	Wielkość	Źródło danych	Oddziaływanie
Zarządy województw	16		Zarząd województwa jest zobowiązany do przygotowania projektu audytu krajobrazowego

5. Informacje na temat zakresu, czasu trwania i podsumowanie wyników konsultacji

Projekt rozporządzenia został przekazany do zaopiniowania przez:

- 1) marszałków województw;

- 2) wojewodów;
- 3) regionalnych dyrektorów ochrony środowiska;
- 4) dyrektorów parków krajobrazowych;
- 5) Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych;
- 6) dyrektorów parków narodowych;
- 7) Prezesa Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej;
- 8) Biuro Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej.

Projekt rozporządzenia został skonsultowany z następującymi podmiotami:

- 1) Państwową Radą Ochrony Przyrody;
- 2) Państwową Radą Ochrony Środowiska;
- 3) Instytutem Ochrony Przyrody PAN w Krakowie;
- 4) Instytutem na Rzecz Ekorozwoju;
- 5) Klubem Przyrodników;
- 6) Ligą Ochrony Przyrody;
- 7) Międzynarodowym Instytutem PAN - Europejskim Regionalnym Centrum Ekohydrologii;
- 8) Związkiem Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć;
- 9) Polskim Klubem Ekologiczny;
- 10) Polską Asocjacją Ekologii Krajobrazu;
- 11) Stowarzyszeniem Polskich Architektów Krajobrazu;
- 12) Stowarzyszeniem Architektury Krajobrazu;
- 13) Polskim Towarzystwem Ochrony Przyrody „Salamandra”;
- 14) Polskim Towarzystwem Przyjaciół „Pro Natura”;
- 15) Stowarzyszeniem Ekologiczno-Kulturalnym „Klub Gaja”;
- 16) Instytutem Badawczym Dróg i Mostów;
- 17) Instytutem Ochrony Środowiska;
- 18) Instytutem Rozwoju Miast;
- 19) Towarzystwem Urbanistów Polskich;
- 20) Komisją Krajobrazu Kulturowego Polskiego Towarzystwa Geograficznego;
- 21) Instytutem Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. Stanisława Leszczyckiego PAN;
- 22) Polskim Stowarzyszeniem Energetyki Wiatrowej;
- 23) Stowarzyszeniem „Ład na Mazowszu”.

Projekt został również przekazany do zaopiniowania i pozytywnie zaopiniowany przez Komisję Wspólną Rządu i Samorządu Terytorialnego zgodnie z ustawą z dnia 6 maja 2005 r. o Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego oraz o przedstawicielach Rzeczypospolitej Polskiej w Komitecie Regionów Unii Europejskiej (Dz. U. poz. 759).

Z uwagi na zakres projektu, który nie dotyczy problematyki praw i interesów związków pracodawców oraz zadań związków zawodowych projekt nie podlega opiniowaniu przez reprezentatywne organizacje pracodawców i związków zawodowych. Projekt nie dotyczy także spraw, o których mowa w art. 1 ustawy z dnia 24 lipca 2015 r. o Radzie Dialogu Społecznego i innych instytucjach dialogu społecznego (Dz. U. poz. 1240, z 2017 r. poz. 2371 oraz z 2018 r. poz. 1461 i 1608).

Projekt został zamieszczony na stronie internetowej Biuletynu Informacji Publicznej Rządowego Centrum Legislacji, zgodnie z ustawą z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingsowej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. z 2017 r. poz. 248).

(ceny stałe z ..... r.)	Skutki w okresie 10 lat od wejścia w życie zmian [mln zł]											
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	Łącznie (0-10)
Dochody ogółem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
budżet państwa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
JST	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
pozostałe jednostki (oddzielnie)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Wydatki ogółem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
budżet państwa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
JST	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
pozostałe jednostki (oddzielnie)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Saldo ogółem	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
budżet państwa	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
JST	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
pozostałe jednostki (oddzielnie)	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	

Źródła finansowania	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej i wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej.

Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	Koszty opracowania audytu krajobrazowego zostały uwzględnione podczas procedowania projektu ustawy z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu.

7. Wpływ na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców oraz na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe

		Skutki							
Czas w latach od wejścia w życie zmian		0	1	2	3	5	10	Łącznie (0-10)	
W ujęciu pieniężnym (w mln zł, ceny stałe z ..... r.)	duże przedsiębiorstwa	0	0	0	0	0	0	0	
	sektor mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw	0	0	0	0	0	0	0	
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	0	0	0	0	0	0	0	
W ujęciu niepieniężnym	duże przedsiębiorstwa	0							
	sektor mikro-,	0							

	małych i średnich przedsiębiorstw	
	rodzina, obywatele oraz gospodarstwa domowe	0
Niemierzalne		0

Dodatkowe informacje, w tym wskazanie źródeł danych i przyjętych do obliczeń założeń	Projektowana regulacja nie będzie miała wpływu na konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym funkcjonowanie przedsiębiorców oraz na rodzinę, obywateli i gospodarstwa domowe.

8. Zmiana obciążeń regulacyjnych (w tym obowiązków informacyjnych) wynikających z projektu

☒ nie dotyczy	
Wprowadzane są obciążenia poza bezwzględnie wymaganymi przez UE (szczegóły w odwróconej tabeli zgodności).	☐ tak ☐ nie ☒ nie dotyczy
☐ zmniejszenie liczby dokumentów ☐ zmniejszenie liczby procedur ☐ skrócenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne:	☐ zwiększenie liczby dokumentów ☐ zwiększenie liczby procedur ☐ wydłużenie czasu na załatwienie sprawy ☐ inne:
Wprowadzane obciążenia są przystosowane do ich elektronizacji.	☐ tak ☐ nie ☒ nie dotyczy

Komentarz:

9. Wpływ na rynek pracy

Projektowane regulacje nie będą miały wpływu na wielkość zatrudnienia.

10. Wpływ na pozostałe obszary

☒ środowisko naturalne ☒ sytuacja i rozwój regionalny ☐ inne:	☐ demografia ☐ mienie państwowe	☐ informatyzacja ☐ zdrowie

Omówienie wpływu	Inwentaryzacja zasobów krajobrazowych pozwoli na wskazanie najbardziej cennych obszarów, zarówno pod względem przyrodniczym, jak i kulturowym, zostaną wskazane również dla nich rekomendacje w zakresie ich ochrony i zarządzania. Regulacja przyczyni się do zrównoważonego zagospodarowania przestrzeni, co w

konsekwencji będzie miało również pozytywny wpływ na rozwój regionalny.

11. Planowane wykonanie przepisów aktu prawnego

Wykonanie przepisów projektowanego rozporządzenia nastąpi na etapie sporządzania audytów krajobrazowych przez marszałków województw.

12. W jaki sposób i kiedy nastąpi ewaluacja efektów projektu oraz jakie mierniki zostaną zastosowane?

Ewaluacja efektów projektu będzie możliwa po sporządzeniu audytów krajobrazowych dla wszystkich 16 województw. Zgodnie z założeniami ustawy z dnia 24 kwietnia 2015 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu, audyty krajobrazowe powinny być sporządzone w ciągu trzech lat od dnia wejścia w życie ustawy, tj. od dnia 11 września 2015 r. Miernikiem oceny wprowadzonych rozwiązań będzie możliwość zestawienia i porównania wyników opracowanych audytów krajobrazowych.

13. Załączniki (istotne dokumenty źródłowe, badania, analizy itp.)

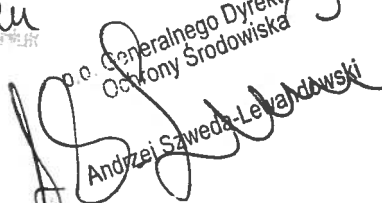
Naczelnik
Wydział ds. Obszarów Chronionych
Departament Zarządzania Zasobami Przyrody

Jakub Milczarek
03.09.2018
Starszy Specjalista

Małgorzata Kosewska
03.09.2018 r.

Dyrektor Departamentu
Zarządzania Zasobami Przyrody

o.o. Generalnego Dyrektora
Ochrony Środowiska

Andrzej Sawecki-Levandowski